

Γ' μέρος

7. Ανάλυση των αποτελεσμάτων σε κύρια θέματα γραμματικής

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της επίδοσης των συμμετασχόντων σε 20 κύρια θέματα γραμματικής:

1. Μορφολογία / λειτουργία ουσιαστικών (αιτιατική - γενική)
2. Συμφωνία προσδιορισμών με ονόματα
3. Χρήση προσωπικών αντωνυμιών
4. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής
5. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα παθητικής φωνής
6. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Αόριστο ενεργητικής φωνής
7. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα ενεργητικής φωνής
8. Μορφολογία / χρήση στο συντελεσμένο τύπο της Υποτακτικής
9. Μορφολογία / χρήση στο συντελεσμένο τύπο της Προστακτικής
10. Μορφολογία / χρήση στον ασυντέλεστο τύπο της Υποτακτικής
11. Μορφολογία / χρήση στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής
12. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στη Δυνητική έγκλιση
13. Χρήση προθέσεων
14. Σύνδεση προτάσεων
15. Φωνητική - φωνολογία
16. Κατευθυνόμενη παραγωγή ρηματικών τύπων σύμφωνα με το στόχο της άσκησης
17. Συμφωνία Υποκειμένου - Ρήματος σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
18. Συμφωνία στην Ονοματική Φράση σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
19. Τονισμός - στίξη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
20. Φωνολογικά λάθη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής

Η τελική επεξεργασία των διαγνωστικών ασκήσεων που αφορά τα συγκεκριμένα θέματα οργανώθηκε με τον ακόλουθο τρόπο:

Αρχικά τα ποσοστά επίδοσης χωρίστηκαν σε τεταρτημόρια που αναλογούν σε:

1. 0% - 25%
2. 25% - 50%
3. 50% - 75%
4. 75% - 100%

των τύπων που εξετάζουν κάθε θέμα. Σημειώτεον ότι σε κάθε τεταρτημόριο, που αντιστοιχεί σε ένα σύνολο τύπων σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα, συμπεριλαμβάνονται μόνο οι

ακέραιοι αριθμοί και όχι τα δεκαδικά ψηφία τους. Για παράδειγμα, στο θέμα: *μορφολογία / λειτουργία ουσιαστικών*, οι 61 συνολικά τύποι που το αφορούν αξιολογούνται ως εξής:

Επίδοση ανά τύπο	Αριθμός επιτυχιών
0 σωστοί τύποι	0
1 σωστός τύπος	1
2 σωστοί τύποι	2
3 σωστοί τύποι	3
...	...
61 σωστοί τύποι	61

Στη συνέχεια οι τιμές 0 - 61 ανάγονται στην κλίμακα 0 – 100% με τη χρήση της απλής μεθόδου των τριών. Τα αποτελέσματα χωρίστηκαν σε τεταρτημόρια που αναλογούν σε:

[0,25] %: 0 - 15 σωστοί τύποι

(25,50] %: 16 - 30 σωστοί τύποι

(50,75] %: 31 - 45 σωστοί τύποι

(75-100] %: 46 - 61 σωστοί τύποι ¹

Ας σημειωθεί ότι στη μηδενική επίδοση συμπεριλαμβάνονται και όσοι τύποι δε συμπληρώθηκαν καθόλου από τους μαθητές.

Παράλληλα, τα αποτελέσματα συσχετίστηκαν με τις μεταβλητές:

1. Γλώσσα
2. Φύλο
3. Τάξη
4. Περιοχή του σχολείου

Στα επόμενα κεφάλαια γίνεται ιδιαίτερη αναφορά όπου παρατηρείται ότι μία μεταβλητή διαφοροποιεί την επίδοση των συμμετασχόντων στην έρευνα. Η σχέση της επίδοσης με μία μεταβλητή εκφράζεται με τον όρο *X* – τετράγωνο τεστ, τιμή σημαντικότητας και χρησιμοποιείται για το στατιστικό έλεγχο της σχέσης μεταξύ δύο μεταβλητών².

¹ Τα διαστήματα χωρίζονται σε κλειστά→[...] και ανοιχτά→ (...). Στο κλειστό διάστημα συμπεριλαμβάνεται και η αρχική τιμή, ενώ στο ανοιχτό όχι. Αναλυτικά, σε κάθε τεταρτημόριο τα ποσοστά επίδοσης χωρίζονται ως εξής (όπου *E* επίδοση των μαθητών):

[0,25] %: $0 \leq E \leq 25$

(25,50] %: $25 < E \leq 50$

(50,75] %: $50 < E \leq 75$

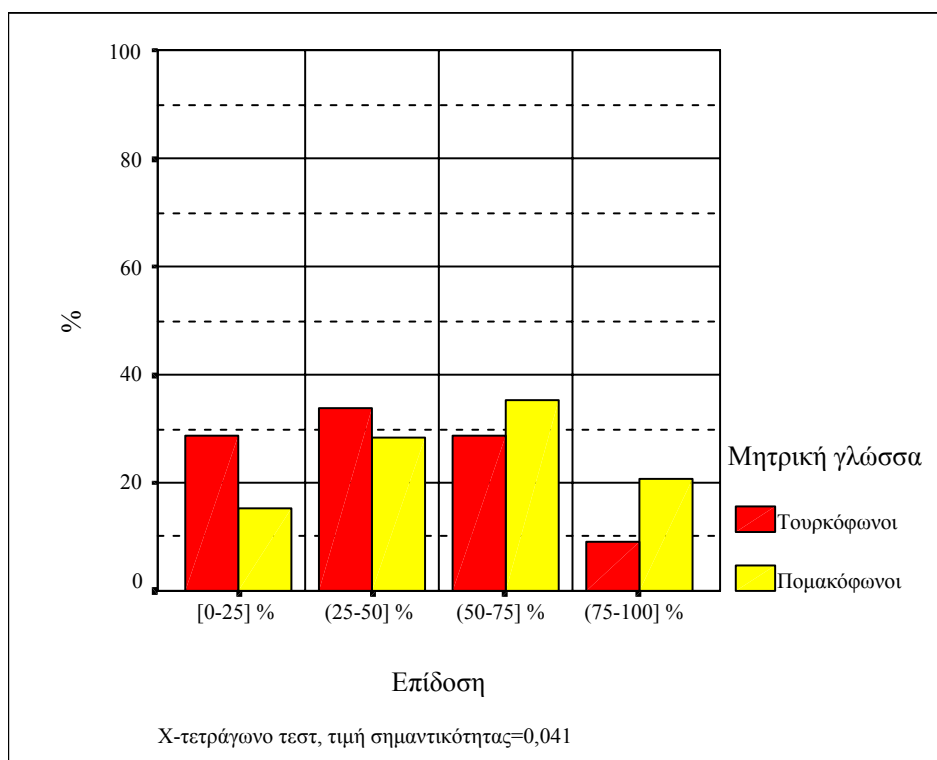
(75,100] %: $75 < E \leq 100$

² Ο όρος *significance value* χρησιμοποιείται διεθνώς στη στατιστική ανάλυση δεδομένων και σημαίνει τιμή σημαντικότητας. Εφεξής θα χρησιμοποιούμε τη συντομογραφία *τ.σ.* Όταν $\tau.σ. \leq 0,050$ τότε η μεταβλητή επηρεάζει την επίδοση, ενώ όταν $\tau.σ. \geq 0,050$ τότε η επίδοση δε διαφοροποιείται ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή.

7.1. Μορφολογία / λειτουργία ονομάτων (αιτιατική - γενική)

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	16 28,6%	24 15,2%	40 18,7%
(25 - 50] %	19 33,9%	45 28,5%	64 29,9%
(50 - 75] %	16 28,6%	56 35,4%	72 33,6%
(75 - 100] %	5 8,9%	33 20,9%	38 17,8%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 1: Μορφολογία/λειτουργία ουσιαστικών (αιτιατική-γενική)

Διάγραμμα 1

Η μορφολογία και η χρήση ονομάτων στην αιτιατική και γενική αφορά όλες τις προαναφερθείσες κατηγορίες ουσιαστικών (βλ. κεφ.5.1.1.). Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα (βλ. πίνακα 1) έδειξαν ότι μόλις το 8,9% των τουρκόφωνων και το 20,9% των πομακόφωνων πλησίασαν τη μέγιστη επίδοση (ποσοστό 75% - 100%). Το μεγαλύτερο ποσοστό των τουρκόφωνων βρίσκεται περίπου στη μέση της κλίμακας (το 33,9% των τουρκόφωνων

ανήκει στο 25% - 50%), ενώ το αντίστοιχο μεγαλύτερο ποσοστό (35,4%) των πομακόφωνων στο τρίτο τεταρτημόριο (75% - 100%). Συγκρίνοντας την επίδοση των μαθητών σε όλα τα φαινόμενα, παρατηρείται ότι η μορφολογία / χρήση των ουσιαστικών στην αιτιατική και στη γενική βρίσκεται κάτω από τη μέση της κλίμακας ως προς το βαθμό δυσκολίας που παρουσιάζει τόσο για τους τουρκόφωνους όσο και για τους πομακόφωνους (σε σύνολο 20 φαινομένων η επίδοση βρίσκεται στην 15^η θέση για τους πρώτους και στη 13^η για τους τελευταίους). Ωστόσο, το ποσοστό των τουρκόφωνων που απέτυχε συνολικά στα παραδείγματα της μορφολογίας των ουσιαστικών είναι εμφανώς μεγαλύτερο σε σύγκριση με το αντίστοιχο των πομακόφωνων (28,6% ~ 15,2%), γεγονός που αποδεικνύει ότι η συγκεκριμένη ομάδα μαθητών δυσκολεύεται περισσότερο στη μορφολογία και στη χρήση των ονομάτων στη ΝΕ συγκριτικά με την άλλη, κάτι, που επιβεβαιώνεται και από το συσχετισμό των μεταβλητών.

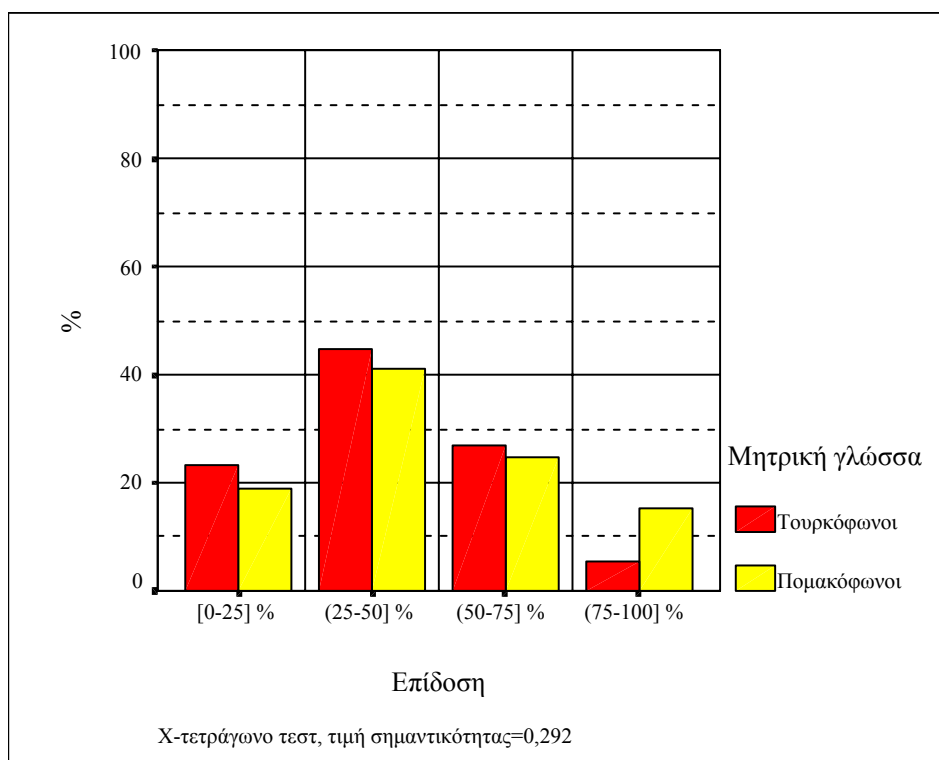
Συσχετίζοντας την επίδοση με τις μεταβλητές παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ως προς το φύλο και την περιοχή, αλλά η επίδοση εξαρτάται από την τάξη και τη μητρική γλώσσα. Συγκεκριμένα, το 26,1% των μαθητών της Β΄ Γυμνασίου έναντι του 15,2% αυτών της πρώτης πλησίασε την άριστη επίδοση. Οι συμμετάσχοντες της Γ΄ Γυμνασίου βρίσκονται σε παραπλήσιο ποσοστό με το αντίστοιχο της Α΄ Γυμνασίου (17,4%), αλλά τα αποτελέσματα είναι αμφισβητήσιμα, καθώς πρόκειται για πολύ μικρό δείγμα (23 συμμετάσχοντες). Η επίδοση σχετίζεται με την τάξη με $t.s. = 0,006$. Η $t.s.$ δείχνει σχετικά υψηλή συσχέτιση με την τάξη, καθώς η ομάδα της Β΄ Γυμνασίου βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση, συγκριτικά με αυτή της Α΄ Γυμνασίου, ως προς την εκμάθηση της μορφολογίας των ονομάτων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι μαθητές της Β΄ Γυμνασίου, αν και ποσοτικά είναι λιγότεροι από τους μαθητές της Α΄ Γυμνασίου, ποσοστιαία έχουν υψηλότερη επίδοση (σχεδόν διπλάσια) από τους τελευταίους. Η υψηλότερη επίδοση των πρώτων αποτελεί ένα δείκτη της προοδευτικά συστηματικότερης επιλογής του ορθού καταληκτικού μορφήματος στα ονόματα της ελληνικής, καθώς οι μαθητές περνούν σε υψηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης. Ο συσχετισμός των αποτελεσμάτων με τη γλώσσα ($t.s. = 0,041$) (βλ. Διάγραμμα 1) έδειξε αμυδρή σχέση της επίδοσης με τον παράγοντα της μητρικής γλώσσας. Ωστόσο, η υψηλότερη επίδοση των πομακόφωνων σε όλες τις κατηγορίες ουσιαστικών μπορεί να αποδοθεί, μεταξύ άλλων, στην επίδραση της μητρικής γλώσσας τους, εφόσον μόνο στην πομακική έναντι της τουρκικής, οι πτωτικές καταλήξεις στα ουσιαστικά διαφέρουν και το κλιτικό σύστημα της μητρικής και της γλώσσας - στόχου παρουσιάζει εμφανείς ομοιότητες.

Σε γενικές γραμμές, η επίδοση όλων των αλλόγλωσσων μαθητών στη μορφολογία και χρήση των ουσιαστικών (αιτιατική - γενική) είναι σχετικά χαμηλή, αφού αγγίζει το 50%. Πιο συγκεκριμένα, περίπου το 40% των πομακόφωνων και το 60% των τουρκόφωνων σχημάτισε επιτυχώς τις καταλήξεις στους μισούς τύπους των ασκήσεων.

7.2. Συμφωνία προσδιορισμών με ονόματα

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	13 23,2%	30 19,0%	43 20,1%
(25 - 50] %	25 44,6%	65 41,1%	90 42,1%
(50 - 75] %	15 26,8%	39 24,7%	54 25,2%
(75 - 100] %	3 5,4%	24 15,2%	27 12,6%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 2: Συμφωνία προσδιορισμών με ονόματα

Διάγραμμα 2

Η ενότητα που ακολουθεί αφορά τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της επίδοσης των μαθητών στην επιλογή ή στο σχηματισμό των επιθέτων στη συμφωνία τους με τα ονόματα. Οι ασκήσεις αφορούσαν μόνο επίθετα που λειτουργούσαν ως επιθετικοί ή κατηγορηματικοί προσδιορισμοί και ως κατηγορούμενα στα υποκείμενα, ενώ στις ασκήσεις παραγωγής συμπεριλήφθηκαν και όσες μετοχές ή / και αντωνυμίες λειτουργούσαν ως επίθετα. Ας

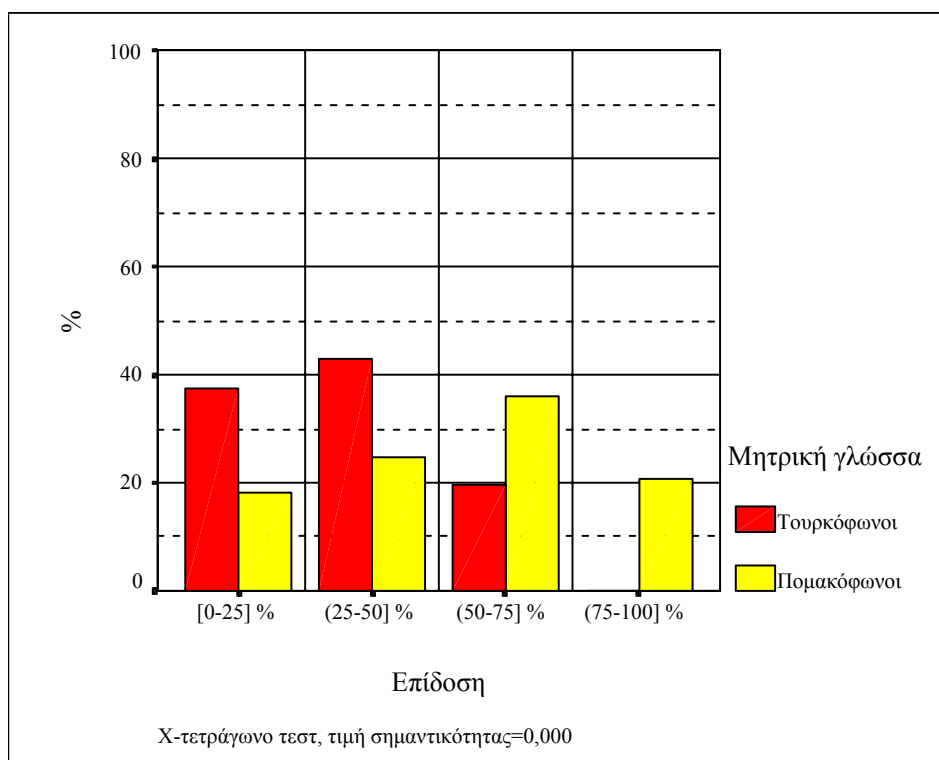
σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα προέκυψαν από την επίδοση των μαθητών και στις ασκήσεις γραπτής παραγωγής ως προς την τρίτη μεταβλητή (συμφωνία στην Ονοματική Φράση, βλ. κεφ. 6.3.), όπου καταμετρήθηκαν όσοι προσδιορισμοί ή προσδιοριστές υπήρχαν στα γραπτά των μαθητών. Γενικά, παρατηρείται ότι η επίδοση των συμμετασχόντων είναι χαμηλότερη στο συγκεκριμένο θέμα γραμματικής, συγκριτικά με την αντίστοιχη στη μορφολογία / χρήση των ονομάτων. Αναλυτικότερα, το 5,4% των τουρκόφωνων και το 15,2% των πομακόφωνων πλησίασε τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%), ενώ περίπου το 70% των πρώτων και το 60% των τελευταίων κυμάνθηκε στη βάση της κλίμακας συμπληρώνοντας επιτυχώς τα μισά παραδείγματα που αφορούσαν το εν λόγω φαινόμενο. Η συμφωνία των προσδιορισμών με τα ονόματα βρίσκεται στην 11^η θέση ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει για τους τουρκόφωνους και στην 6^η θέση για τους πομακόφωνους σε σύνολο 20 θεμάτων γραμματικής. Παρά το γεγονός ότι οι μαθητές με μητρική την πομακική στην κατανομή των θεμάτων αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία σε σύγκριση με την αντίστοιχη στους τουρκόφωνους, παρατηρείται ότι η επίδοσή τους είναι εμφανώς υψηλότερη (σχεδόν τριπλάσια) από αυτή των τελευταίων. Εξάλλου, ο συσχετισμός των αποτελεσμάτων με τη μεταβλητή της γλώσσας έδειξε ότι η μεταβλητή της μητρικής γλώσσας δεν επηρεάζει την επίδοση των μαθητών (τ.σ. = 0,292), καθώς και οι μεταβλητές του φύλου και της περιοχής του σχολείου. Αντίθετα, η επίδοση σχετίζεται με την τάξη στην οποία βρίσκονται οι μαθητές (τ.σ. = 0,030). Συνολικά, το 17,4% των συμμετασχόντων της Β΄ Γυμνασίου πλησίασε την άριστη επίδοση (75% - 100%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των ατόμων της Α΄ Γυμνασίου είναι μόλις 11%. Επίσης, το 48% των πρώτων βρίσκεται στη μέση της κλίμακας (0% - 50%) έναντι του 66% των τελευταίων.

Η επίδοση των μαθητών στη συμφωνία προσδιορισμών με τα ονόματα είναι αρκετά χαμηλή, δεδομένου ότι σχεδόν το 68% των τουρκόφωνων και το 60% των πομακόφωνων βρίσκονται στη μέση της κλίμακας και η επίδοσή τους κυμαίνεται από 0% -50%. Τα χαμηλά ποσοστά επίδοσης τεκμηριώνονται και μέσω της τρίτης μεταβλητής στις ασκήσεις γραπτής παραγωγής, όπου η επιτυχία των συμμετασχόντων είναι ακόμη χαμηλότερη (η επίδοση εξετάζεται μεμονωμένα σε κεφάλαιο που ακολουθεί). Η συμφωνία των προσδιορισμών με τα ονόματα αποτελεί ένα φαινόμενο που εμφανίζει αυξημένη δυσκολία στο σύνολο των αλλόγλωσσων μαθητών, εφόσον: α) απαιτείται διπλός μετασχηματισμός (του προσδιορισμού και του ονόματος), β) η κατάληξη του προσδιορισμού πολλές φορές δεν ομοιοκαταληκτεί με αυτή του προσδιοριζόμενου ονόματος με αποτέλεσμα να προκαλείται σύγχυση στους μαθητές, γ) οι προσδιορισμοί είναι συνήθως λεξιλογικά απαιτητικοί και πολλοί μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτούς. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σταδιακά οι διδασκόμενοι βελτιώνουν την επίδοσή τους στο εν λόγω φαινόμενο σε κάθε τάξη, γεγονός που δύναται να αποδοθεί και στην επαφή τους με λεξιλογικά απαιτητικότερα κείμενα.

7.3. Προσωπικές αντωνυμίες

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	21 37,5%	29 18,4%	50 23,4%
(25 - 50] %	24 42,9%	39 24,7%	63 29,4%
(50 - 75] %	11 19,6%	57 36,1%	68 31,8%
(75 - 100] %		33 20,9%	33 15,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 3: Προσωπικές αντωνυμίες

Διάγραμμα 3

Ο έλεγχος των προσωπικών αντωνυμιών αφορά μόνο τους ασθενείς τύπους (κλιτικά) στη γενική και στην αιτιατική. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδοση των τουρκόφωνων περιορίζεται στα τρία πρώτα τεταρτημόρια (0% - 75%) (βλ.πίνακα 3). Οι πομακόφωνοι πλησίασαν τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%) σε ποσοστό 20,9%. Εξάλλου, το 80,4% των τουρκόφωνων και το 43% των πομακόφωνων συμπλήρωσαν επιτυχώς περίπου τα μισά

παραδείγματα και η επίδοσή τους κυμαίνεται από 0% μέχρι και 50%. Η επίδοση αυτή οδήγησε το θέμα των προσωπικών αντωνυμιών στην 5^η θέση για τους τουρκόφωνους και στη 14^η για τους πομακόφωνους ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει. Ωστόσο, κατά την εξέταση του εν λόγω θέματος γραμματικής, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας ότι οι διαγνωστικές ασκήσεις που το αφορούσαν ήταν μόνο τρεις, καθώς και το γεγονός ότι, η μία από αυτές ήταν άσκηση «ελεύθερης» συμπλήρωσης των αντωνυμιών εντός κειμένου, όπου απαιτούνταν και παράλληλη χρήση δύο κλιτικών.

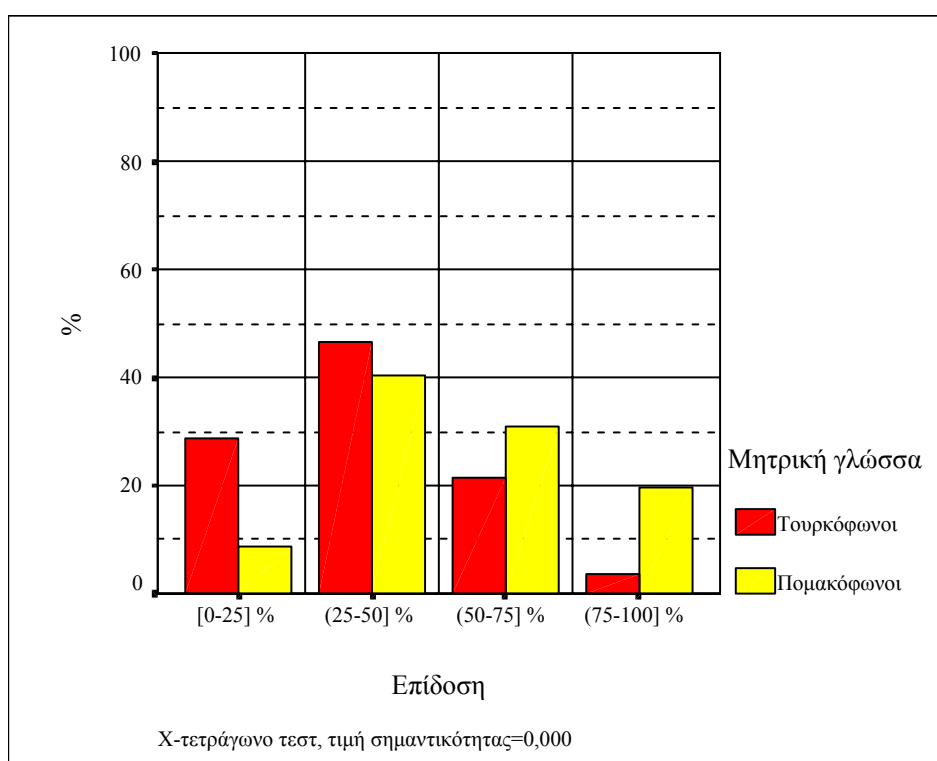
Η επίδοση των συμμετασχόντων σχετίζεται με τη μεταβλητή της τάξης (τ.σ. = 0,000) και της μητρικής γλώσσας (τ.σ. = 0,000), και δε διαφοροποιείται ως προς το φύλο και την περιοχή του σχολείου. Η εκμάθηση των αντωνυμιών εξαρτάται εμφανώς από τη βαθμίδα εκπαίδευσης, καθώς το 23,9% των μαθητών της Β΄ Γυμνασίου πλησίασαν τη μέγιστη επίδοση έναντι του 11,7% των μαθητών της Α΄ Γυμνασίου αντίστοιχα. Η διαφορά αυτή μπορεί να αποδοθεί στη μεγαλύτερη εξοικείωση των μαθητών με το συγκεκριμένο φαινόμενο, αλλά και στη συνειδητοποίηση της χρήσης και της λειτουργίας των προσωπικών αντωνυμιών μέσω συστηματικής διδασκαλίας στο γυμνάσιο. Παράλληλα, η συντριπτική υπεροχή των πομακόφωνων έναντι των τουρκόφωνων, στηρίζεται, μεταξύ άλλων, και στην επαφή των πρώτων με τα κλιτικά (ασθενείς τύποι αντωνυμιών), τα οποία εμφανίζονται και λειτουργούν παρόμοια στη μητρική γλώσσα τους, ενώ αυτά απουσιάζουν από την τουρκική.

Γενικά, οι ασθενείς τύποι των αντωνυμιών παρουσιάζουν μεγάλη δυσκολία για τους αλλόγλωσσους μαθητές λόγω της πολυτυπίας τους και των πολλαπλών συνδυασμών τους, ενώ παραλείπονται συχνά τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο.

7.4. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	16 28,6%	14 8,9%	30 14,0%
(25 - 50] %	26 46,4%	64 40,5%	90 42,1%
(50 - 75] %	12 21,4%	49 31,0%	61 28,5%
(75 - 100] %	2 3,6%	31 19,6%	33 15,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 4: Μορφολογία/χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής

Διάγραμμα 4

Ο σχηματισμός των ενεστωτικών τύπων ελέγχεται μέσω πολλών ασκήσεων συμπεριλαμβανομένων και των ασκήσεων κατευθυνόμενης παραγωγής. Το ποσοστό των τουρκόφωνων που σημείωσε μέγιστη επίδοση αγγίζει το 3,6%, ενώ αντίστοιχα αυτό των πομακόφωνων το 19,6%. Συνολικά, το 75% των πρώτων και το 49,4% των τελευταίων πλησίασαν το 50% των παραδειγμάτων με επίδοση από 0% μέχρι και 50% (βλ. πίνακα 4). Τα ποσοστά είναι ιδιαίτερα χαμηλά, αν λάβουμε υπόψη ότι οι περισσότερες ασκήσεις ήταν

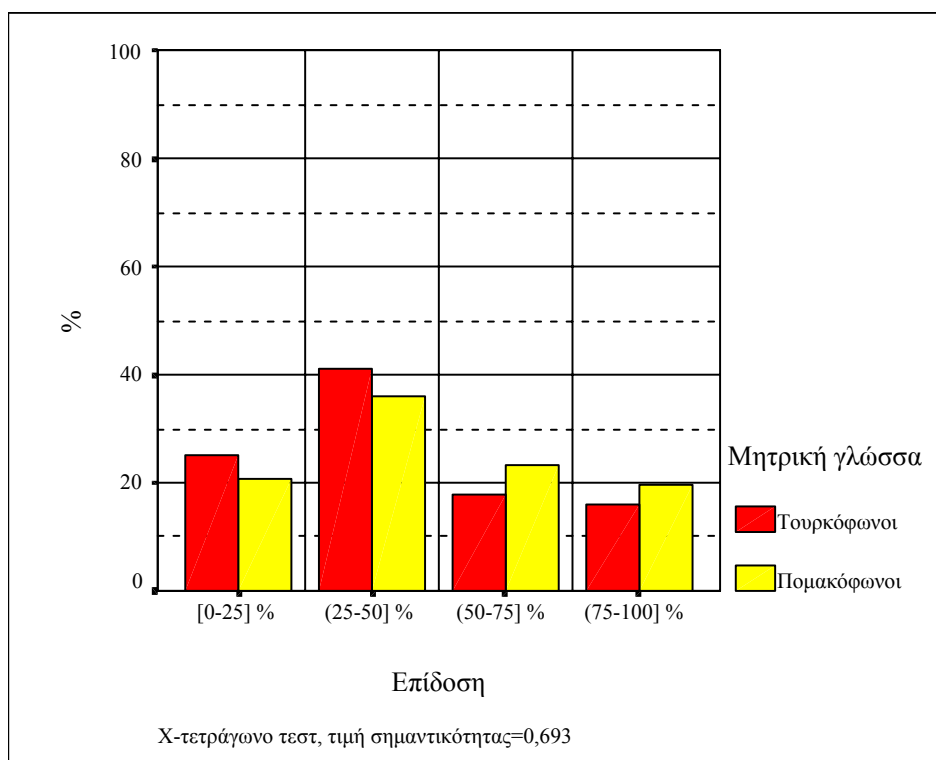
δομικές (κυρίως ασκήσεις συμπλήρωσης κενών) και ότι ο Ενεστώτας χρησιμοποιείται ευρύτατα και διδάσκεται συστηματικά από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

Η επίδοση των συμμετασχόντων συναρτάται με τη μεταβλητή του φύλου και της μητρικής γλώσσας, ενώ δε διαφοροποιείται ως προς την τάξη και την περιοχή. Η τ.σ. ως προς το φύλο είναι 0,003 και δείχνει ισχυρή σχέση των δύο μεταβλητών, αφού σχεδόν τριπλάσιο ποσοστό κοριτσιών, το 25%, έναντι του 8,7% των αγοριών σημείωσαν μέγιστη επίδοση (75% - 100%). Παράλληλα, η επίδοση εξαρτάται από τη μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,000) με τους πομακόφωνους να υπερέχουν σταθερά. Παρότι το εν λόγω θέμα γραμματικής κατέχει παραπλήσια θέση ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει και για τις δύο ομάδες (8^η για τους τουρκόφωνους και 10^η για τους πομακόφωνους), οι τουρκόφωνοι μαθητές σημείωσαν εμφανώς χαμηλότερη επίδοση (βλ. Διάγραμμα 4). Η συσχέτιση της επίδοσης με την πρώτη γλώσσα των μαθητών μπορεί να αποδοθεί μερικώς στην περιορισμένη χρήση του Ενεστώτα από τους τουρκόφωνους (χρησιμοποιείται μόνο για να δηλώσει το παρόν και όχι την επαναλαμβανόμενη ενέργεια), αλλά από μόνη της δεν μπορεί να δικαιολογήσει επαρκώς τα ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά επίδοσης των τουρκόφωνων στο συγκεκριμένο θέμα γραμματικής.

7.5. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα παθητικής φωνής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	14 25,0%	33 20,9%	47 22,0%
(25 - 50] %	23 41,1%	57 36,1%	80 37,4%
(50 - 75] %	10 17,9%	37 23,4%	47 22,0%
(75 - 100] %	9 16,1%	31 19,6%	40 18,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 5: Μορφολογία/χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα παθητικής φωνής

Διάγραμμα 5

Η μορφολογία του Ενεστώτα παθητικής φωνής ελέγχεται μέσω τριών ασκήσεων συμπλήρωσης κενών και αφορά και τις δύο συζυγίες. Η επίδοση των τουρκόφωνων είναι σημαντικά υψηλότερη από την αντίστοιχη στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής, αφού το 16,1% πλησίασε τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%). Αντίστοιχα, οι πομακόφωνοι πέτυχαν σε ποσοστό 19,6% (βλ. Πίνακα 5). Συμψηφίζοντας την επίδοση στα δύο πρώτα τεταρτημόρια,

διαπιστώνουμε ότι η επίδοση στο 66,1% των τουρκόφωνων και στο 57% των πομακόφωνων κυμαίνεται από 0% μέχρι και 50%, οδηγώντας αυτό το θέμα γραμματικής στην 12^η θέση για τους πρώτους και στην 7^η για τους δεύτερους ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει. Συνεξετάζοντας όλα τα θέματα παρατηρείται ότι οι πομακόφωνοι δυσκολεύονται σημαντικά στο σχηματισμό του παθητικού ενεστωτικού τύπου, παρά το γεγονός ότι σημείωσαν συνολικά μεγαλύτερη επιτυχία από τους τουρκόφωνους.

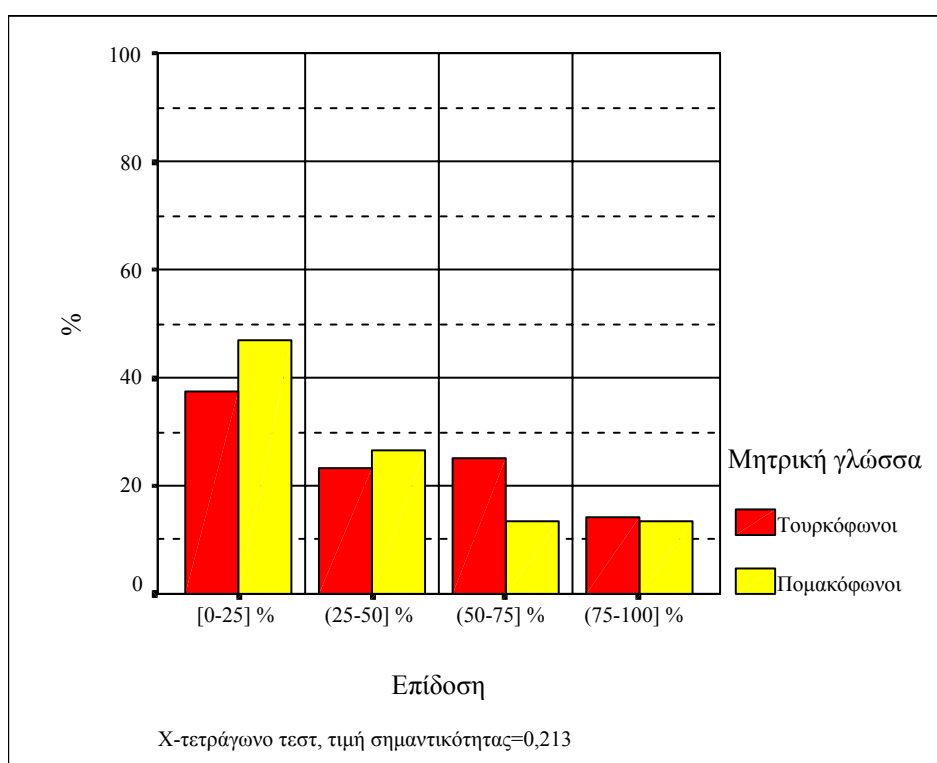
Η συσχέτιση της επίδοσης με τις μεταβλητές έδειξε πως αυτή συναρτάται με την τάξη, ενώ δε διαφοροποιείται ως προς το φύλο, τη μητρική γλώσσα και την περιοχή. Η τάξη επιδρά στην επίδοση με $t.s. = 0,024$, αλλά παρατηρείται, αντίθετα με τις προηγούμενες κατηγορίες, ότι υψηλότερη επίδοση (75% - 100%) σημειώνουν οι μαθητές της Α΄ Γυμνασίου (20%), έναντι αυτών της Β΄ Γυμνασίου (13%). Συνολικά, το ποσοστό επίδοσης των μαθητών που ανήκουν στα δύο πρώτα τεταρτημόρια (0% - 50%) είναι μεγαλύτερο για τους συμμετάσχοντες της Α΄ Γυμνασίου (64,1%) από ό,τι το αντίστοιχο της Β΄ Γυμνασίου (54,3%), γεγονός που δείχνει ότι, αν και οι μαθητές της μεγαλύτερης τάξης είναι συνολικά καλύτεροι στη μορφολογία του παθητικού Ενεστώτα, άριστευσαν σε μικρότερο ποσοστό. Η ασύμμετρη αυτή διαφορά μπορεί να αποδοθεί στις δυνατότητες των συγκεκριμένων συμμετασχόντων και κυρίως στον τύπο των ασκήσεων (μόνο ασκήσεις συμπλήρωσης κενών και διττής επιλογής), αφού σε γενικές γραμμές η μορφολογία της παθητικής φωνής θεωρείται απαιτητικότερη, διδάσκεται συνήθως αφού έχει ολοκληρωθεί η αντίστοιχη της ενεργητικής φωνής και το εύρος χρήσης της είναι περιορισμένο σε σύγκριση με το αντίστοιχο της ενεργητικής. Παρατηρείται ότι, ιδιαίτερα στον προφορικό λόγο, οι ομιλητές τείνουν να επιλέγουν τον ενεργητικό τύπο έναντι του παθητικού, ενώ χρησιμοποιούν τον παθητικό όπου αυτό είναι αναπόφευκτο (για παράδειγμα στα αποθετικά ρήματα).

Τα αποτελέσματα δείχνουν πως ο κατευθυνόμενος σχηματισμός στις συγκεκριμένες ασκήσεις και η επιλογή συχνόχρηστων ρημάτων στα παραδείγματα οδήγησε τους συμμετάσχοντες (ιδιαίτερα τους τουρκόφωνους μαθητές) σε υψηλή επίδοση συγκριτικά με την αντίστοιχη στον Ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, παρά το γεγονός ότι οι καταλήξεις της παθητικής μορφολογίας είναι περισσότερο πολύπλοκες από αυτές της ενεργητικής.

7.6. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Αόριστο ενεργητικής φωνής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	21 37,5%	74 46,8%	95 44,4%
(25 - 50] %	13 23,2%	42 26,6%	55 25,7%
(50 - 75] %	14 25,0%	21 13,3%	35 16,4%
(75 - 100] %	8 14,3%	21 13,3%	29 13,6%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 6: Μορφολογία/χρήση ρημάτων στον Αόριστο ενεργητικής φωνής

Διάγραμμα 6

Η μορφολογία και η χρήση των ρημάτων στον Αόριστο ελέγχεται μέσω δομικών ασκήσεων και ασκήσεων παραγωγής. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το 14,3% των τουρκόφωνων και το 13,3 των πομακόφωνων πλησίασε τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%) (βλ. Πίνακα 6). Συνολικά η επίδοση των πρώτων είναι υψηλότερη, αφού το 60,7% βρίσκεται στη μέση της κλίμακας (από 0% μέχρι και 50%) έναντι του 73,4% των τελευταίων. Το εν λόγω θέμα

κατατάσσεται στην 17^η θέση ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει για τους τουρκόφωνους και στην 3^η θέση για τους πομακόφωνους. Η ιδιαίτερα χαμηλή επίδοση στη δεύτερη ομάδα των συμμετασχόντων μπορεί να αποδοθεί, μεταξύ άλλων, και στην επικοινωνιακή περίσταση των συγκεκριμένων ασκήσεων, στις οποίες η επιλογή του Παρατατικού ή του ιστορικού Ενεστώτα δε συνιστούσε λάθος παραβλέποντας την εκφώνηση της άσκησης.

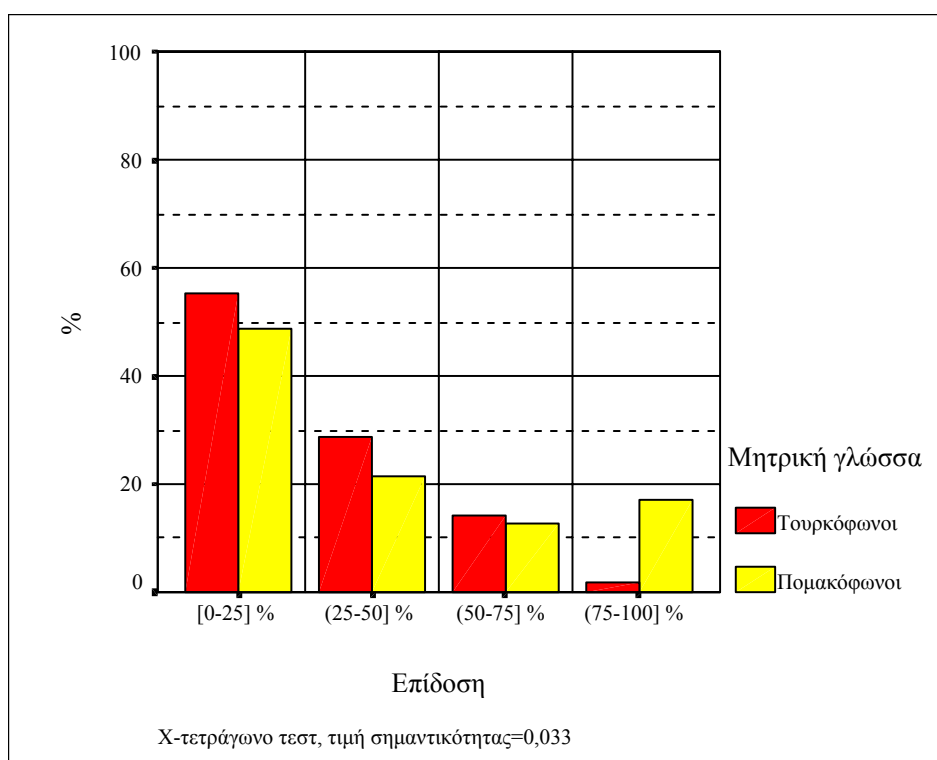
Συσχετίζοντας την επίδοση των μαθητών με τις μεταβλητές, διαπιστώνεται ότι η επίδοση διαφοροποιείται μόνο σε σχέση με το φύλο και δε συναρτάται με την τάξη, τη μητρική γλώσσα και την περιοχή. Αναλυτικότερα, το 17% των κοριτσιών έναντι του 11% των αγοριών σημείωσε τη μεγαλύτερη επιτυχία (75% - 100%) με τ.σ. = 0,022. Η υψηλότερη επίδοση των κοριτσιών αποτελεί μια ένδειξη της εστίασης της προσοχής τους στην εκφώνηση της άσκησης για το μετασχηματισμό του ενεστωτικού τύπου στον αντίστοιχο του Αορίστου.

Σε γενικές γραμμές, η επίδοση των αλλόγλωσσων μαθητών θεωρείται χαμηλή, αφού ο Αόριστος ενεργητικής φωνής διδάσκεται συστηματικά στις προηγούμενες τάξεις και χρησιμοποιείται ευρύτατα σε πολλές περιστάσεις. Ωστόσο, η πολυτυπία του αοριστικού θέματος καθώς και η δυνατότητα επιλογής και άλλων χρόνων στη συμπλήρωση των ασκήσεων, οδήγησε σημαντικό ποσοστό μαθητών (ιδιαίτερα πομακόφωνων) σε εσφαλμένους τύπους.

7.7. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα ενεργητικής φωνής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	31 55,4%	77 48,7%	108 50,5%
(25 - 50] %	16 28,6%	34 21,5%	50 23,4%
(50 - 75] %	8 14,3%	20 12,7%	28 13,1%
(75 - 100] %	1 1,8%	27 17,1%	28 13,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 7: Μορφολογία/χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα ενεργητικής φωνής

Διάγραμμα 7

Τα αποτελέσματα αυτής της κατηγορίας βασίζονται σε δύο δομικές ασκήσεις και σε δύο ασκήσεις κατευθυνόμενης παραγωγής. Το ποσοστό των τουρκόφωνων με τη μέγιστη επίδοση ανέρχεται σε 1,8%, ενώ των πομακόφωνων είναι εμφανώς μεγαλύτερο (17,1%). (βλ. Πίνακα 7). Ωστόσο, φαίνεται ότι το εν λόγω θέμα παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία και στις δύο ομάδες, εφόσον το 83,9% των πρώτων και το 70,2% των τελευταίων συμπλήρωσαν ή κατέγραψαν επιτυχώς μόνο τους μισούς μελλοντικούς τύπους (επίδοση από 0% έως και 50%). Η

μορφολογία του Μέλλοντα κατατάσσεται 3^η για τους τουρκόφωνους και 5^η για τους πομακόφωνους στο σύνολο των 20 θεμάτων ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει γι' αυτούς.

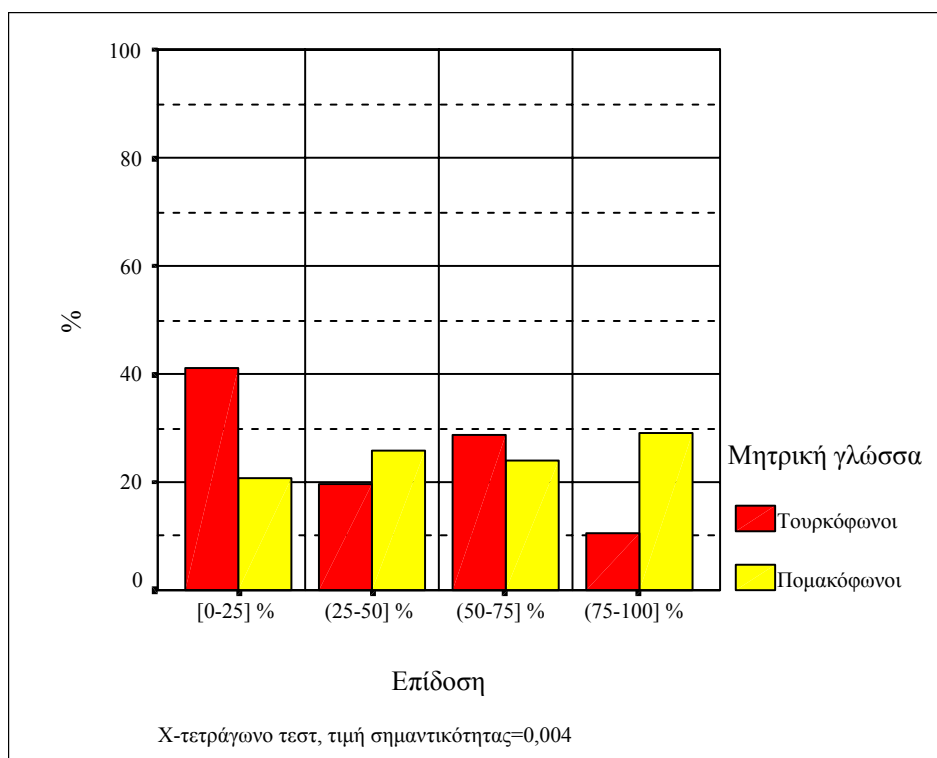
Η επίδοση των μαθητών διαφοροποιείται μόνο ως προς τη μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,033), ενώ η επίδραση του φύλου, της τάξης και της περιοχής του σχολείου δεν είναι στατιστικά σημαντική. Η υπεροχή των πομακόφωνων είναι ενδεικτική της δυνατότητάς τους να εφαρμόζουν ευκολότερα διαφορετικές ποικιλίες του ρηματικού θέματος στο μετασχηματισμό των τύπων, πιθανότατα λόγω του ρηματικού συστήματος στην πομακική.

Εξετάζοντας συνολικά τα αποτελέσματα διαπιστώνουμε ότι η μερική αποτυχία των μαθητών και ιδιαίτερα των τουρκόφωνων οφείλεται είτε στη χρήση της ασυντέλεστης όψης του Μέλλοντα έναντι της συντελεσμένης, είτε στη καταγραφή εσφαλμένων τύπων. Η χαμηλή επίδοση ενδυναμώνει την υπόθεση της εναλλαγής των δύο όψεων στο Μέλλοντα χωρίς σαφή κριτήρια διαχωρισμού τους.

7.8. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο της Υποτακτικής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	23 41,1%	33 20,9%	56 26,2%
(25 - 50] %	11 19,6%	41 25,9%	52 24,3%
(50 - 75] %	16 28,6%	38 24,1%	54 25,2%
(75 - 100] %	6 10,7%	46 29,1%	52 24,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 8: Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο της Υποτακτικής

Διάγραμμα 8

Ο σχηματισμός και η επιλογή του συντελεσμένου τύπου της Υποτακτικής ελέγχεται μέσω πολλών ασκήσεων (ασκήσεων διττής επιλογής, μετασχηματισμού των ουσιαστικών σε ρήματα και ασκήσεις κατευθυνόμενης γραπτής παραγωγής). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το 10,7% των τουρκόφωνων και το 29,1% των πομακόφωνων συμπλήρωσαν ή σχημάτισαν επιτυχώς το μεγαλύτερο ποσοστό των παραδειγμάτων (75% - 100%), οδηγώντας το εν λόγω θέμα γραμματικής στη 16^η θέση για τους πρώτους και στη 11^η για τους τελευταίους ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει. Εντούτοις, εξετάζοντας συνολικά τα ποσοστά παρατηρείται ότι οι

τουρκόφωνοι δυσκολεύτηκαν περισσότερο από ό,τι οι πομακόφωνοι στη μορφολογία και στη χρήση της Υποτακτικής, αφού το 60,7% βρίσκεται στη μέση της κλίμακας και κάτω από αυτή (0% - 50%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους πομακόφωνους είναι χαμηλότερο (46,8%) (βλ. Διάγραμμα 8).

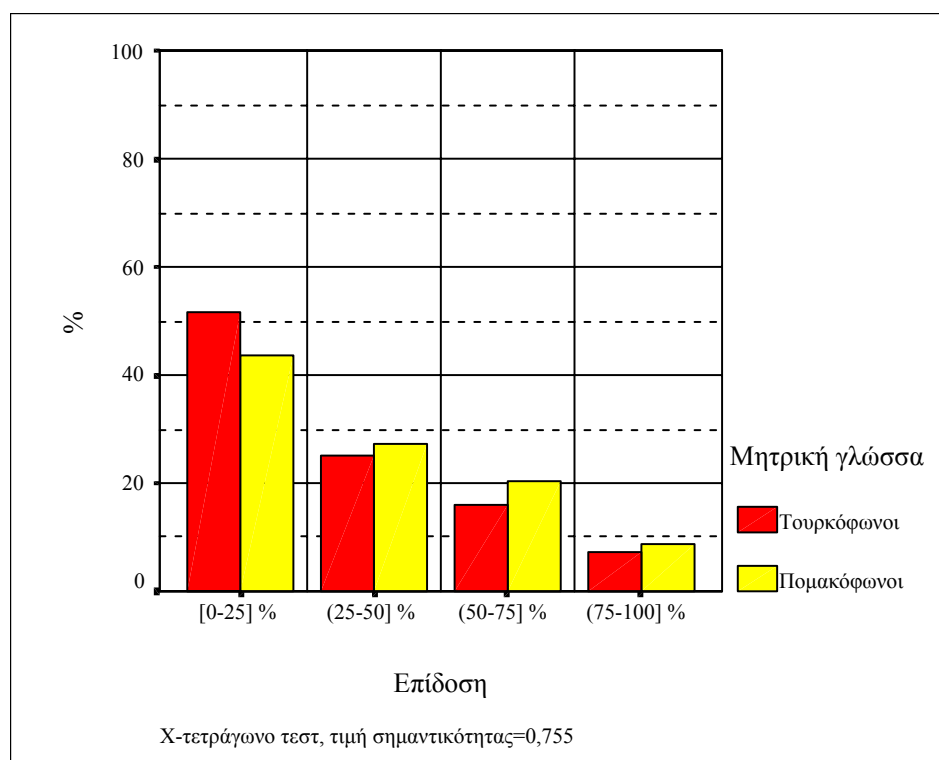
Οι μεταβλητές που επιδρούν σημαντικά στην επίδοση των μαθητών είναι η μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,004) και η τάξη (τ.σ. = 0,021), ενώ δε διαφοροποιείται ουσιαστικά ως προς το φύλο και την περιοχή του σχολείου. Η εμφανώς υψηλότερη επίδοση των πομακόφωνων έναντι των τουρκόφωνων μπορεί να ερμηνευτεί βάσει της ομοιότητας των ρηματικών συστημάτων ελληνικής και πομακικής στο σχηματισμό της Υποτακτικής. Στην τουρκική η Υποτακτική εκφράζει κυρίως συγκεκριμένη σημασία (π.χ. *επιθυμία, αναγκαιότητα*) και συνδέεται λιγότερο με το χρόνο και τη συχνότητα της πράξης. Επίσης, ο συσχετισμός με την τάξη (το 32,6% των μαθητών της Β΄ Γυμνασίου πέτυχε τη μέγιστη επίδοση έναντι του 22,1% των συμμετασχόντων της Α΄ Γυμνασίου) αποδίδεται στη μεγαλύτερη εξοικείωση των πρώτων με τους εν λόγω τύπους, αλλά και στο διαχωρισμό των δύο όψεων (συντελεσμένης ~ ασυντέλεστης) που επιχειρείται συστηματικότερα στο γυμνάσιο.

Συνεξετάζοντας τα ποσοστά επίδοσης στα υπόλοιπα φαινόμενα, τα αποτελέσματα φαίνονται ικανοποιητικά. Η μερική επιτυχία των αλλόγλωσσων μαθητών αποδίδεται, μεταξύ άλλων, στον τύπο των ασκήσεων καθώς και στη δυνατότητα που είχαν να παραγάγουν ή να επιλέξουν περισσότερους ρηματικούς τύπους σε σύγκριση με αυτούς στα προηγούμενα φαινόμενα. Σε γενικές γραμμές, ένα σημαντικό ποσοστό των συμμετασχόντων γνωρίζει το σχηματισμό του συντελεσμένου τύπου της Υποτακτικής, αλλά συναντά προβλήματα στη διάκρισή του από τον ασυντέλεστο.

7.9. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο της Προστακτικής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	29 51,8%	69 43,7%	98 45,8%
(25 - 50] %	14 25,0%	43 27,2%	57 26,6%
(50 - 75] %	9 16,1%	32 20,3%	41 19,2%
(75 - 100] %	4 7,1%	14 8,9%	18 8,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 9: Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο της Προστακτικής

Διάγραμμα 9

Ο σχηματισμός και η χρήση των συντελεσμένων τύπων της Προστακτικής ελέγχεται μέσω δύο δομικών ασκήσεων. Η μέγιστη επίδοση (75% - 100%) ανέρχεται σε ποσοστό 7,1% για τους τουρκόφωνους και σε 8,9% για τους πομακόφωνους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδοση για το 76,8% των τουρκόφωνων και το 70,9% των πομακόφωνων κυμαίνεται από 0% έως και 50% (βλ. Πίνακα 9). Το εν λόγω θέμα κατέχει την 7^η θέση στους πρώτους και την 4^η στους τελευταίους ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει. Η ιδιαίτερα χαμηλή επίδοση

όλων των μαθητών συνδέεται άμεσα με τους ζητούμενους τύπους των συγκεκριμένων ασκήσεων (επιλογή συντελεσμένης όψης στο β' πληθυντικό πρόσωπο).

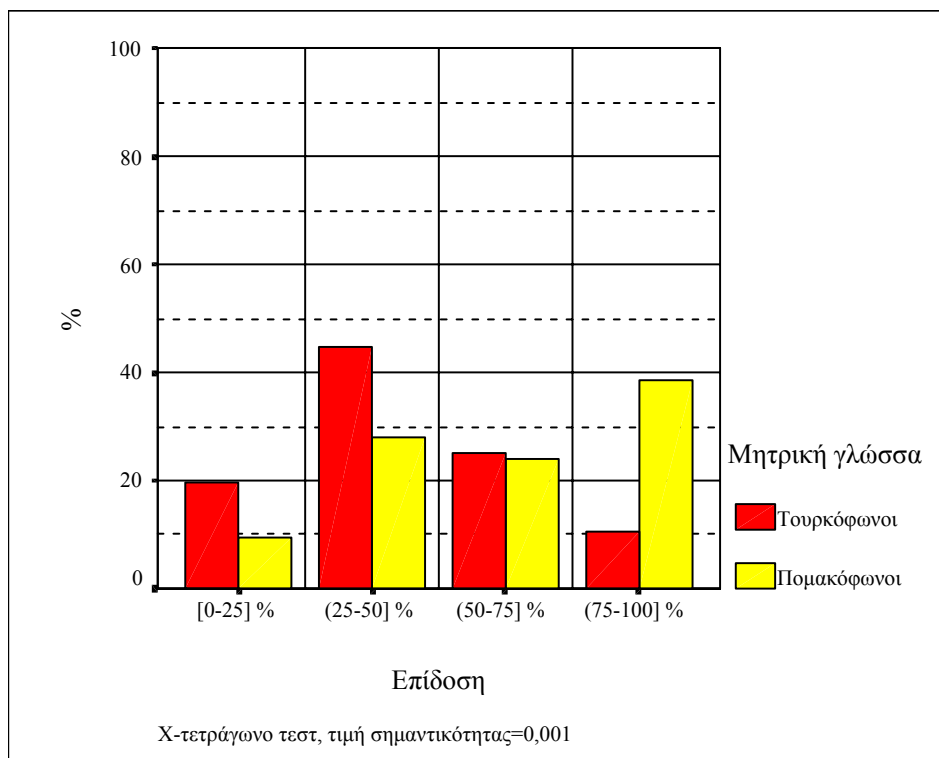
Η επίδοση των μαθητών δε διαφοροποιείται σημαντικά ως προς τις μεταβλητές: φύλο, μητρική γλώσσα και περιοχή του σχολείου, ενώ σχετίζεται αμυδρά με τη σχολική τάξη (τ.σ. = 0,047). Στην περίπτωση αυτή, οι μαθητές της Α' Γυμνασίου έχουν ελαφρώς υψηλότερη επίδοση (9,7%) από αυτούς της Β' Γυμνασίου (8,7%). Η συγκεκριμένη διαφορά δεν είναι στατιστικά σημαντική και αποτελεί πιθανότατα μια τυχαία ένδειξη.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα διαπιστώνουμε ότι, ο σχηματισμός του συντελεσμένου τύπου της Προστακτικής εμφανίζει υψηλό βαθμό δυσκολίας και στις δύο ομάδες των συμμετασχόντων, παρά το γεγονός ότι και οι δύο ασκήσεις αφορούσαν συχνόχρηστα ρήματα. Η χαμηλή επίδοση των μαθητών αποκαλύπτει την ανεπαρκή γνώση της μορφολογίας του β' πληθυντικού προσώπου στο συντελεσμένο τύπο της Προστακτικής, εφόσον σημαντικό ποσοστό μαθητών κατέγραφε τον περισσότερο οικείο τύπο του β' ενικού προσώπου ή σχημάτιζε εσφαλμένους τύπους.

7.10. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Υποτακτικής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	11 19,6%	15 9,5%	26 12,1%
(25 - 50] %	25 44,6%	44 27,8%	69 32,2%
(50 - 75] %	14 25,0%	38 24,1%	52 24,3%
(75 - 100] %	6 10,7%	61 38,6%	67 31,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 10: Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Υποτακτικής

Διάγραμμα 10

Η παρούσα κατηγορία αφορά τα αποτελέσματα της επίδοσης των συμμετασχόντων σε ποικίλες διαγνωστικές ασκήσεις (δομικές και ασκήσεις κατευθυνόμενης παραγωγής). Οι τουρκόφωνοι σημείωσαν μέγιστη επίδοση σε ποσοστό 10,7%, ενώ οι πομακόφωνοι σε τετραπλάσιο σχεδόν ποσοστό (38,6%). Συνολικά, το 64,2% των τουρκόφωνων και το 37,3% των πομακόφωνων βρίσκονται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή (από 0% έως 50%) (βλ. Πίνακα 10). Παρά το γεγονός ότι το εν λόγω θέμα κατατάσσεται στη 13^η θέση για την

πρώτη ομάδα και στη 17^η για τη δεύτερη ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει, το ποσοστό επίδοσης, ιδιαίτερα των τουρκόφωνων, δεν είναι ικανοποιητικό (βλ. Διάγραμμα 10).

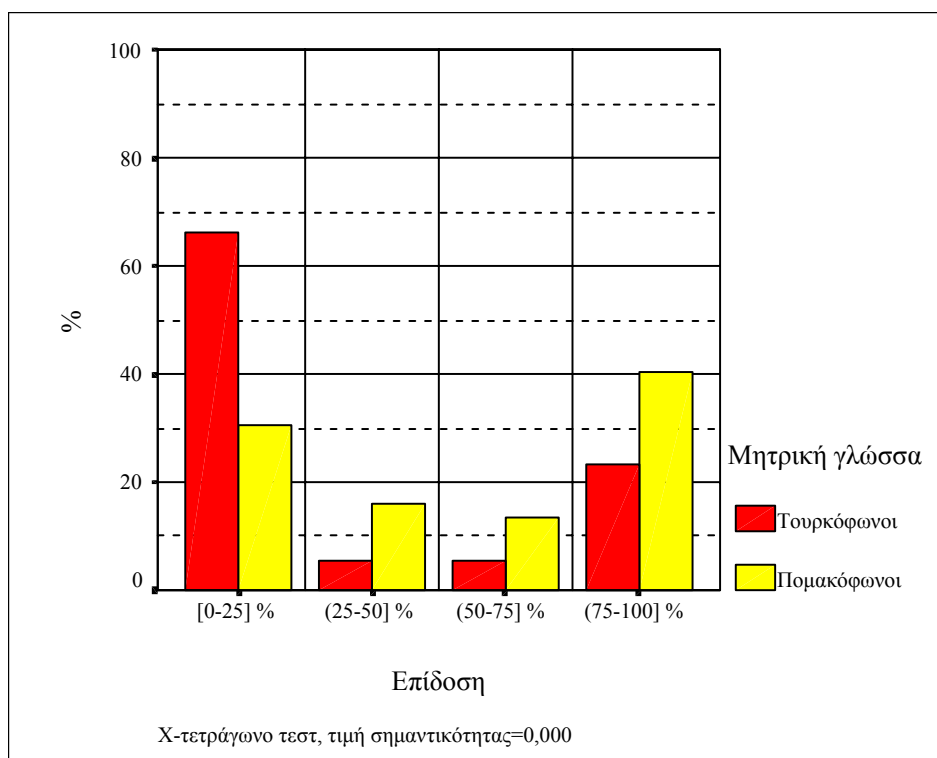
Η συσχέτιση με τις μεταβλητές έδειξε ότι η επίδοση στο σχηματισμό των ασυντέλεστων τύπων της Υποτακτικής δεν εξαρτάται από το φύλο, την τάξη και την περιοχή του σχολείου, αλλά διαφοροποιείται σημαντικά ως προς τη μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,001). Η εμφανώς υψηλότερη επίδοση των πομακόφωνων μπορεί να αποδοθεί στην επίδραση της μητρικής γλώσσας τους, καθώς στην πομακική η διάκριση της όψης πραγματώνεται με διαφορετικό ρηματικό τύπο, κάτι που δεν ισχύει στην τουρκική.

Συνολικά, η επίδοση της πρώτης ομάδας θεωρείται αρκετά χαμηλή, ενώ της δεύτερης μέτρια. Συγκρίνοντας την επίδοση των συμμετασχόντων στο συντελεσμένο τύπο της Υποτακτικής, διαπιστώνουμε ότι οι τουρκόφωνοι κινούνται στα ίδια περίπου επίπεδα, ενώ στους πομακόφωνους σημειώνεται μικρή άνοδος στους ασυντέλεστους τύπους. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ο σχηματισμός του ασυντέλεστου τύπου της Υποτακτικής είναι ευκολότερος από τον αντίστοιχο συντελεσμένο και ότι οι ασκήσεις αφορούσαν οικείες περιστάσεις επικοινωνίας, συμπεραίνουμε ότι η μερική αποτυχία των μαθητών οφείλεται στη σύγχυση των δύο όψεων.

7.11. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	37 66,1%	48 30,4%	85 39,7%
(25 - 50] %	3 5,4%	25 15,8%	28 13,1%
(50 - 75] %	3 5,4%	21 13,3%	24 11,2%
(75 - 100] %	13 23,2%	64 40,5%	77 36,0%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 11: Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής

Διάγραμμα 11

Η μορφολογία των ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής ελέγχεται μόνο με μια άσκησης αυξημένης δυσκολίας, στην οποία εναλλάσσονταν οι τύποι της συντελεσμένης όψης με αυτούς της ασυντέλεστης κάθε ρήματος. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το 23,2% των τουρκόφωνων και το 40,5% των πομακόφωνων πλησίασαν τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%), ενώ το 71,4% των πρώτων και το 46,2% των τελευταίων βρίσκονται στη βάση της κλίμακας. Το υψηλό ποσοστό της χαμηλότερης επίδοσης (0% - 25%), ιδιαίτερα στην ομάδα

των τουρκόφωνων (66,1%), αποδίδεται κυρίως στο σημαντικό ποσοστό των απαντήσεων που απουσίαζαν (34,7%). Εξάλλου, το ποσοστό των μαθητών που προσέγγισαν τη μέγιστη επίδοση είναι υψηλότερο στο εν λόγω φαινόμενο από το αντίστοιχο που αφορούσε τους συντελεσμένους τύπους της Προστακτικής και για τις δύο ομάδες. Ο σχηματισμός των ασυντέλεστων τύπων στην Προστακτική στην κατάταξη των θεμάτων γραμματικής ως προς τη δυσκολία κατέχει την 10^η θέση για τους τουρκόφωνους και την 12^η θέση για τους πομακόφωνους.

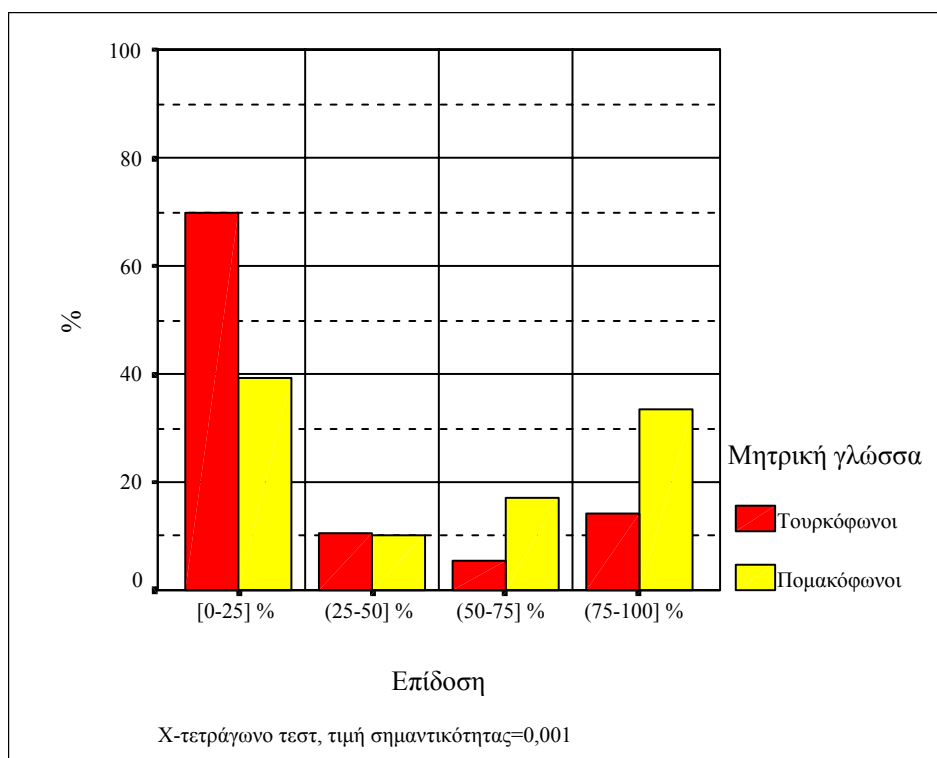
Η μόνη μεταβλητή που φαίνεται να επηρεάζει έντονα την επίδοση των μαθητών είναι η μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,000), όπως αποδεικνύει και η υπεροχή των πομακόφωνων στο συγκεκριμένο φαινόμενο. Η διαφορά αυτή μπορεί να ερμηνευτεί βάσει του ρηματικού συστήματος στη μητρική γλώσσα των συμμετασχόντων. Στην πομακική η Προστακτική επιλέγει δύο διαφορετικούς τύπους για τη δήλωση της όψης, ενώ στην τουρκική η όψη στην Προστακτική είναι συντελεσμένη.

Η επίδοση των αλλόγλωσσων στη συγκεκριμένη κατηγορία βασίζεται σε περιορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα και γενικά δεν είναι αντιπροσωπευτική. Τα αποτελέσματα δείχνουν την τάση των αλλόγλωσσων μαθητών να σχηματίζουν ευκολότερα τον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής λόγω της χρήσης του ενεστωτικού θέματος.

7.12. Μορφολογία / χρήση ρημάτων στη Δυνητική έγκλιση

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	39 69,6%	62 39,2%	101 47,2%
(25 - 50] %	6 10,7%	16 10,1%	22 10,3%
(50 - 75] %	3 5,4%	27 17,1%	30 14,0%
(75 - 100] %	8 14,3%	53 33,5%	61 28,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 12: Μορφολογία / χρήση ρημάτων στη Δυνητική έγκλιση

Διάγραμμα 12

Η παρούσα κατηγορία αφορά το σχηματισμό και τη χρήση της Δυνητικής έγκλισης (*θα + Παρατατικός*) και αναφέρεται στα αποτελέσματα της επίδοσης των μαθητών σε δύο ασκήσεις (μία δομική και μία γραπτής παραγωγής). Τα ποσοστά μέγιστης επίδοσης ανέρχονται σε 14,3% για τους τουρκόφωνους και 33,5% για τους πομακόφωνους. Παράλληλα, η επίδοση για το 69,6% της πρώτης ομάδας και το 39,2% της δεύτερης κυμαίνεται από 0% - 25%. Εξάλλου, τα μεγαλύτερα ποσοστά των συμμετασχόντων (το 80,3% των τουρκόφωνων και το

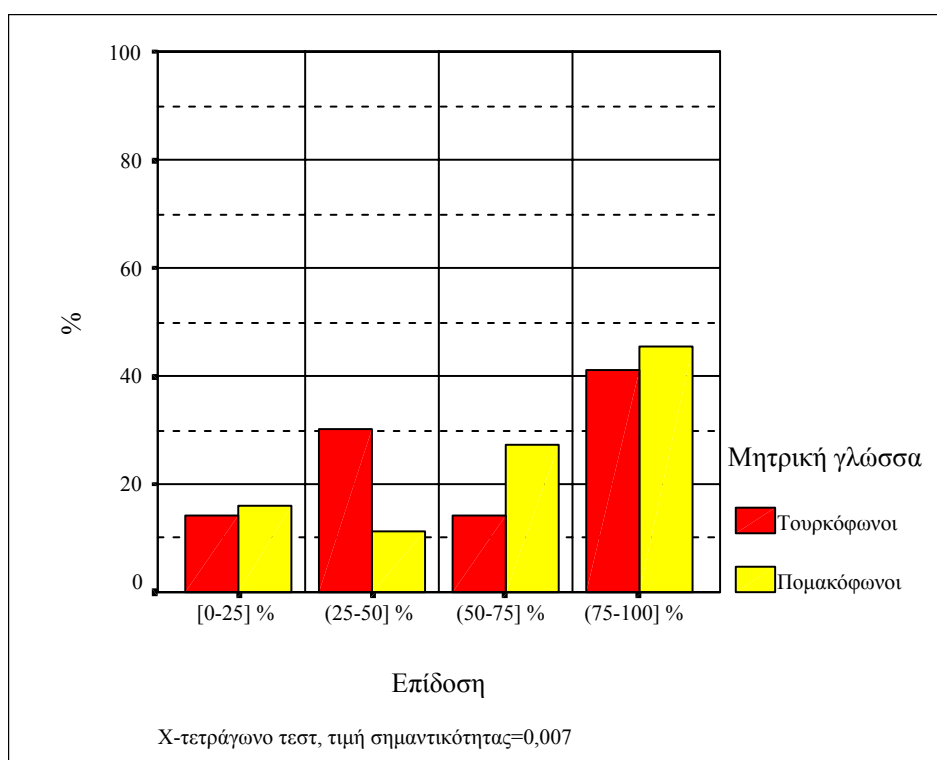
49,3% των πομακόφωνων) βρίσκονται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή (βλ. Πίνακα 12). Ιεραρχώντας τα θέματα ως προς τη δυσκολία τους, διαπιστώνουμε ότι η εν λόγω κατηγορία δυσκολεύει ιδιαίτερα όλους τους αλλόγλωσσους μαθητές, εφόσον κατέχει την 4^η θέση για τους τουρκόφωνους και την 9^η για τους πομακόφωνους. Η επίδοση συναρτάται άμεσα με τη μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,001), αλλά δε σχετίζεται με τις άλλες μεταβλητές (φύλο, τάξη και περιοχή του σχολείου).

Τα χαμηλά αποτελέσματα επίδοσης καταδεικνύουν την άστοχη επιλογή του χρόνου στα περισσότερα παραδείγματα. Παρά το γεγονός ότι οι μαθητές κατευθύνονταν από τον παρεχόμενο τύπο και στις δύο ασκήσεις που αφορούσαν οικείες επικοινωνιακές περιστάσεις, συχνά επέλεξαν άλλο ρηματικό τύπο (*Ενεστώτα / θα + Αόριστο / Μέλλοντα*) για να αποδώσουν τη συγκεκριμένη σημασία. Οι απαντήσεις των περισσότερων συμμετασχόντων δείχνουν ότι κατανοούν την *υποθετική τροπικότητα* που εκφράζει η Δυνητική έγκλιση, αλλά δυσκολεύονται στο σχηματισμό της. Η μεταβλητή της μητρικής γλώσσας σχετίζεται με την επίδοση, καθώς στην πομακική υπάρχουν αντίστοιχες δομές με την ελληνική, ενώ στην τουρκική χρησιμοποιείται η συντελεσμένη όψη του ρήματος για το σχηματισμό της Δυνητικής έγκλισης.

7.13. Επιλογή και χρήση των προθέσεων

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	8 14,3%	25 15,8%	33 15,4%
(25 - 50] %	17 30,4%	18 11,4%	35 16,4%
(50 - 75] %	8 14,3%	43 27,2%	51 23,8%
(75 - 100] %	23 41,1%	72 45,6%	95 44,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 13: Προθέσεις

Διάγραμμα 13

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης κατηγορίας αφορούν την επίδοση των συμμετασχόντων σε μία δομική άσκηση που προϋπέθετε την επιλογή 4 βασικών προθέσεων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετασχόντων βρίσκεται πάνω από τη βάση της κλίμακας. Συγκεκριμένα, το 41,1% των τουρκόφωνων και το 45,6% των πομακόφωνων σημείωσαν μέγιστη επίδοση, αφού επέλεξαν επιτυχώς την κατάλληλη πρόθεση σε ποσοστό που κυμαίνεται από 75% μέχρι 100%. Εξάλλου, συμψηφίζοντας τα ποσοστά επίδοσης στο τρίτο και τέταρτο τεταρτημόριο (η

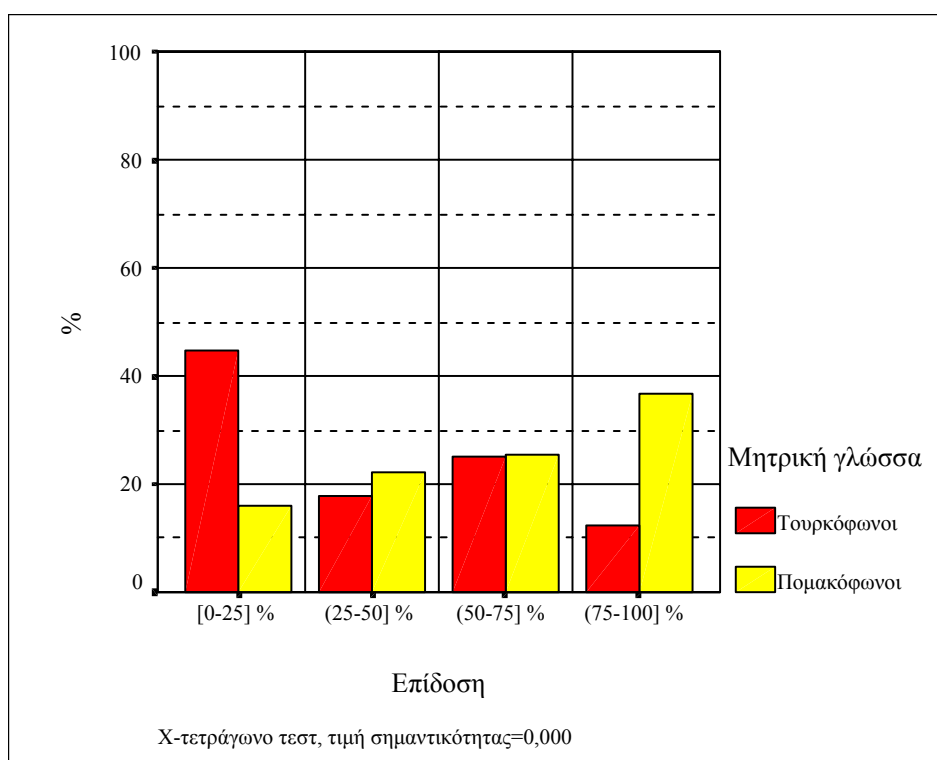
επίδοση στο τρίτο είναι 14,3% για την πρώτη ομάδα και 27,2% για τη δεύτερη) παρατηρούμε ότι συνολικά το 54,4% των μαθητών βρίσκεται πάνω από τη βάση της κλίμακας (βλ. Πίνακα 13). Η υψηλή επίδοση σχετίζεται με τον τύπο της συγκεκριμένης άσκησης και με τη χρήση των προθέσεων σε συνήθεις δομές. Όσον αφορά τις εξεταζόμενες μεταβλητές, η επίδοση διαφοροποιείται ως προς τη μητρική γλώσσα (τ.σ. = 0,007), ενώ η πρώτη δεν εξαρτάται από τη μεταβλητή του φύλου, της τάξης και της περιοχής. Σύμφωνα με την υψηλή συγκριτικά επίδοση όλων των συμμετασχόντων, το θέμα κατατάσσεται στην τελευταία (20^η) θέση και για τις δύο ομάδες.

Η ικανοποιητική επίδοση στην επιλογή και στη χρήση των προθέσεων μπορεί να αποδοθεί στην κατανόηση και στη συχνή χρήση των συγκεκριμένων προθετικών φράσεων. Η συνάρτηση της επίδοσης με τη μητρική γλώσσα των συμμετασχόντων (οι πομακόφωνοι υπερέχουν ελαφρώς έναντι των τουρκόφωνων) ερμηνεύεται μεταξύ άλλων βάσει των αντίστοιχων δομών στο σύστημα της μητρικής και της γλώσσας - στόχου. Στην τουρκική οι προθέσεις έχουν επιρρηματική σημασία και δηλώνονται μέσω της επιλογής της κατάλληλης πτώσης των ονομάτων που συνοδεύουν (δοτική / αφαιρετική), ενώ στην πομακική η δομή των προθετικών φράσεων στις δύο γλώσσες παρουσιάζει ομοιότητες (οι προθέσεις είναι άκλιτες μεμονωμένες λέξεις και ακολουθούνται από ουσιαστικά στην αιτιατική ή στην ονομαστική).

7.14. Σύνδεση προτάσεων

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	25 44,6%	25 15,8%	50 23,4%
(25 - 50] %	10 17,9%	35 22,2%	45 21,0%
(50 - 75] %	14 25,0%	40 25,3%	54 25,2%
(75 - 100] %	7 12,5%	58 36,7%	65 30,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 14: Σύνδεση προτάσεων

Διάγραμμα 14

Τα αποτελέσματα της επίδοσης στο συγκεκριμένο θέμα συγκεντρώθηκαν βάσει ασκήσεων πολλαπλής επιλογής και αφορούν τη σύνδεση κατά παράταξη και καθ' υπόταξη. Σύμφωνα με αυτά, η επίδοση στο μεγαλύτερο ποσοστό των τουρκόφωνων (44,6%) κυμαίνεται από 0% μέχρι 25%. Αντίθετα, το 36,7% των πομακόφωνων πλησίασε τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των τουρκόφωνων είναι μόλις 12,5%. Παράλληλα, η επίδοση για το 25% και των δύο ομάδων βρίσκεται στο τρίτο τεταρτημόριο (50% - 75%).

Συγκεντρωτικά, επίδοση από 0% μέχρι 50% σημείωσε το 62,5% των τουρκόφωνων και το 38% των πομακόφωνων (βλ. Πίνακα 14). Η σύνδεση προτάσεων κατατάσσεται σε παραπλήσια θέση ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει και για τις δύο ομάδες των συμμετασχόντων (14^η για την πρώτη και 16^η για τη δεύτερη), παρόλο που οι πομακόφωνοι υπερέχουν συντριπτικά των τουρκόφωνων. Συσχετίζοντας την επίδοση με τις μεταβλητές, εντοπίζουμε στατιστικά σημαντική σχέση με τη μητρική γλώσσα με $t.s. = 0,000$, ενώ η πρώτη δε διαφοροποιείται ως προς τις υπόλοιπες μεταβλητές.

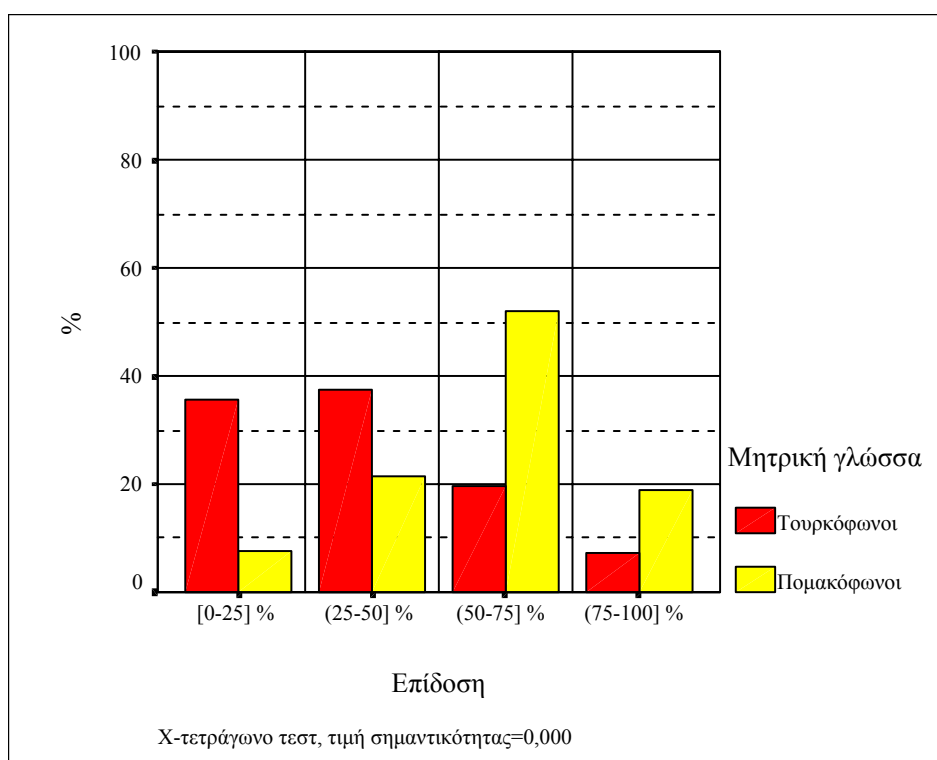
Το φαινόμενο της σύνδεσης των προτάσεων δεν εμφανίζει ιδιαίτερη δυσκολία για τους συμμετάσχοντες. Ωστόσο, η επίδοση εξαρτάται άμεσα από τον τύπο των δεδομένων ασκήσεων (διττής και πολλαπλής επιλογής) που διευκόλυνε σημαντικά τους μαθητές. Γενικά, στην προφορική και γραπτή παραγωγή πολλοί αλλόγλωσσοι μαθητές επιλέγουν κυρίως την παρατακτική σύνδεση (κατάχρηση του συμπλεκτικού συνδέσμου *και*).

Η στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της επίδοσης ως προς τη μητρική γλώσσα ερμηνεύεται μερικώς μέσω του εντοπισμού σημαντικών διαφορών μεταξύ τουρκικής και ελληνικής στην καθ' υπόταξη κυρίως σύνδεση των προτάσεων: στην τουρκική χρησιμοποιείται η άκλιτη μετοχή στις εξαρτημένες προτάσεις. Αντίθετα, στην πομακική επιλέγονται κλιτοί τύποι στις περισσότερες περιπτώσεις και οι αντίστοιχες συντακτικές δομές έχουν εμφανείς ομοιότητες με τη γλώσσα - στόχο, γεγονός που κατηύθυνε αποτελεσματικά τις επιλογές των πομακόφωνων μαθητών.

7.15. Επιλογή και παραγωγή φωνημάτων

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	20 35,7%	12 7,6%	32 15,0%
(25 - 50] %	21 37,5%	34 21,5%	55 25,7%
(50 - 75] %	11 19,6%	82 51,9%	93 43,5%
(75 - 100] %	4 7,1%	30 19,0%	34 15,9%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 15: Φωνητική - φωνολογία

Διάγραμμα 15

Η συγκεκριμένη κατηγορία αφορά την επίδοση των μαθητών σε όλες τις δομικές ασκήσεις φωνητικής και φωνολογίας, καθώς και στις ασκήσεις γραπτής παραγωγής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μόνο το 7,1% των τουρκόφωνων και το 19% των πομακόφωνων πλησίασαν τη μέγιστη επίδοση σε ποσοστό που κυμαίνεται από 75% μέχρι 100%. Τα υπόλοιπα ποσοστά επιτυχίας κατανέμονται κυρίως στη βάση της κλίμακας και πάνω από αυτή για τους πομακόφωνους (το 51,9% συμπλήρωσε επιτυχώς τους τύπους σε ποσοστό 50% - 75%), ενώ η

επίδοση του 73,2% των τουρκόφωνων ανήκει στα δύο πρώτα τεταρτημόρια (0% - 50%) (βλ. Πίνακα 15). Το αντίστοιχο ποσοστό για τους πομακόφωνους είναι 29,1%. Το θέμα κατατάσσεται στην 9^η θέση ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει για τους τουρκόφωνους και στη 19^η για τους πομακόφωνους. Η εμφανής απόκλιση στην επίδοση των δύο ομάδων επιβεβαιώνεται και από το συσχετισμό της με τις μεταβλητές. Αναλυτικότερα, στατιστικά σημαντική σχέση παρατηρείται μεταξύ επίδοσης και μητρικής γλώσσας με τ.σ. = 0,000. Η υψηλότερη επίδοση των πομακόφωνων έναντι των τουρκόφωνων δεν μπορεί να ερμηνευτεί βάσει του φωνολογικού συστήματος της μητρικής γλώσσας των συμμετασχόντων, καθώς οι αναμενόμενες δυσκολίες στο φωνητικό - φωνολογικό επίπεδο αφορούσαν και τις δύο ομάδες. Τα φωνήματα που επιλέχθηκαν στις δομικές ασκήσεις απουσιάζουν και από την τουρκική και από την πομακική, ενώ παράλληλα σε αυτές περιλαμβάνονται και δυσπρόφερα συμφωνικά συμπλέγματα (βλ. Β' μέρος, κεφ. 15) για το σύνολο των αλλόγλωσσων μαθητών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συνάρτηση της επίδοσης με τη μητρική γλώσσα, όπως αποκαλύπτουν τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα των ασκήσεων φωνητικής - φωνολογίας, κάτι όμως που δεν επιβεβαιώνεται από τις επιμέρους ασκήσεις γραπτής παραγωγής στις οποίες ελέγχεται το ποσοστό των φωνολογικών λαθών (βλ. κεφ. 7.16.5.). Συνεπώς, η υπεροχή των πομακόφωνων αναδεικνύεται με βάση κυρίως τις δομικές ασκήσεις (καταγραφή φωνημάτων μετά την εκφώνηση των λέξεων από τον/την εκπαιδευτικό), και λιγότερο σύμφωνα με την επίδοσή τους σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής. Συσχετίζοντας το εν λόγω φαινόμενο με τις υπόλοιπες μεταβλητές, διαπιστώνουμε ότι η επίδοση συναρτάται με την τάξη (τ.σ. = 0,004) και την περιοχή (τ.σ. = 0,000), ενώ δε σχετίζεται με το φύλο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το μεγαλύτερο ποσοστό επίδοσης (75% - 100%) πέτυχαν οι συμμετάσχοντες της Α' Γυμνασίου έναντι αυτών της Β' (17,9% και 8,7% αντίστοιχα). Ωστόσο, αν συμψηφίσουμε την επίδοση στο τρίτο και τέταρτο τεταρτημόριο (50% - 100%), παρατηρούμε ότι συνολικά οι μαθητές της Β' Γυμνασίου σημείωσαν μεγαλύτερη επιτυχία σε σύγκριση με αυτούς της Α' (76,1% έναντι του 52,4%). Οι μαθητές της Γ' Γυμνασίου άριστευσαν σε παραπλήσιο ποσοστό με αυτούς της Α' και συνολικά η επίδοσή τους ανέρχεται σε 69,6% (αν προσθέσουμε τα ποσοστά στα δύο τεταρτημόρια). Η υψηλότερη επίδοση των συμμετασχόντων της Β' Γυμνασίου αποδεικνύει ότι οι μαθητές βελτιώνονται σταδιακά στο επίπεδο φωνητικής - φωνολογίας, καθώς εξοικειώνονται σε μεγαλύτερο βαθμό με τα φωνήματα της γλώσσας - στόχου στο γραπτό λόγο. Εξάλλου, η επίδοση διαφοροποιείται σημαντικά ως προς την περιοχή του σχολείου. Ειδικότερα, το 19,1% των συμμετασχόντων από σχολεία αγροτικών περιοχών πέτυχαν υψηλότερη επίδοση έναντι αυτών από αστικές περιοχές (19,1% και 5,8% αντίστοιχα). Συγκεντρωτικά, τα ποσοστά των μαθητών που βρίσκονται στη βάση της κλίμακας και πάνω από αυτή δείχνουν ότι όσοι φοιτούν σε σχολεία που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές (66,6%) υπερτερούν συγκριτικά με αυτούς σε σχολεία αστικών και ημιαστικών περιοχών (36,6%). Το «παράδοξο» αυτή της παρατήρησης ερμηνεύεται βάσει

στοιχείων³ σύμφωνα με τα οποία, πολλοί μαθητές που προέρχονται από αγροτικές περιοχές, φοιτούν σε γυμνάσια της πόλης, αφού σε απομακρυσμένα χωριά υπάρχουν μόνο δημοτικά σχολεία. Κατά συνέπεια, ένα σημαντικό μέρος των μαθητών που εντάσσονται στην κατηγορία της αστικής περιοχής και ανήκουν στην ομάδα του συγκεκριμένου δείγματος, κατοικούν σε αγροτικές περιοχές. Παράλληλα, οι μαθητές από σχολεία αγροτικών περιοχών είναι ποσοτικά τριπλάσιοι από αυτούς σε σχολεία αστικής περιοχής (162 και 52 αντίστοιχα). Η στατιστικά σημαντική σχέση της επίδοσης με τη μεταβλητή που παραπέμπει στην περιοχή του σχολείου στο οποίο φοιτούν οι μαθητές και το γεγονός ότι οι συμμετάσχοντες με τη χαμηλότερη επίδοση κατοικούν κυρίως σε χωριά, δείχνουν ότι τα σχολεία των πόλεων δε λειτουργούν «αντισταθμιστικά» ως προς τα «μειωμένα» ερεθίσματα που δέχονται οι μαθητές σε επίπεδο φωνητικής - φωνολογίας της γλώσσας - στόχου. Εν ολίγοις, οι μαθητές που κατοικούν και φοιτούν σε σχολεία αγροτικών περιοχών κατέγραψαν επιτυχώς τα φωνήματα σε μεγαλύτερο ποσοστό από εκείνους που φοιτούν σε αστικές περιοχές, αλλά προέρχονται από αγροτικές. Συνεπώς, η περιοχή του σχολείου δεν φαίνεται να επηρεάζει την επίδοση στο συγκεκριμένο φαινόμενο, κάτι που καθορίζεται κατά περίπτωση από τα ερεθίσματα του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Σε γενικές γραμμές, η επίδοση των τουρκόφωνων συμμετασχόντων είναι χαμηλή, εφόσον τα αποτελέσματα βασίζονται κατά πρώτον σε απλές δομικές ασκήσεις (ακρόαση και καταγραφή φωνημάτων) και κατά δεύτερον σε ασκήσεις παραγωγής (όπου καταμετρήθηκαν οι εμφανίσεις φωνολογικών λαθών σε Ρηματικές και Ονοματικές φράσεις) στις οποίες οι ίδιοι οι μαθητές επιλέγουν ποιες λέξεις θα καταγράψουν.

³ Τα στοιχεία αυτά κατέθεσαν πολλοί φιλόλογοι που διδάσκουν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας στη συνάντησή μας στην Ξάνθη και στην Κομοτηνή (11-12/2/2004).

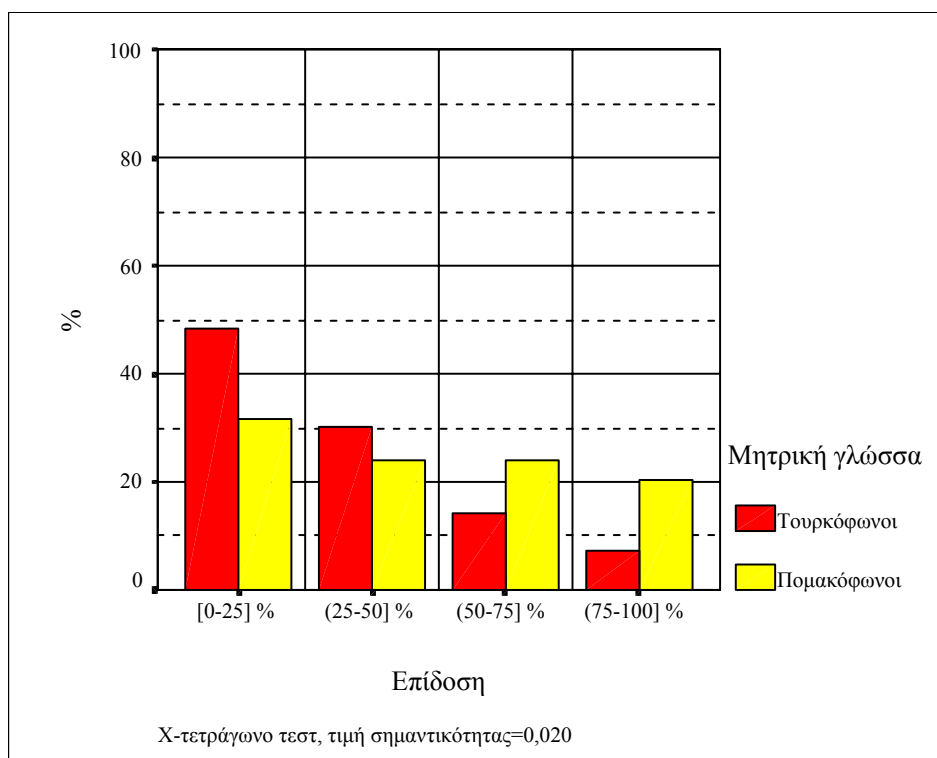
7.16. Ασκήσεις παραγωγής

Οι ενότητες που ακολουθούν εξετάζουν τη συνολική επίδοση των συμμετασχόντων στις επιμέρους μεταβλητές όλων των ασκήσεων γραπτής παραγωγής. Συγκεκριμένα, η πρώτη ελέγχει την επιλογή και τη χρήση των ρηματικών τύπων σύμφωνα με τον εκάστοτε επικοινωνιακό στόχο, η δεύτερη τη συμφωνία Υποκειμένου - Ρήματος, η τρίτη τη συμφωνία στην Ονοματική Φράση, η τέταρτη τον τονισμό και τη στίξη και η πέμπτη τα φωνολογικά λάθη που παρατηρήθηκαν στη Ρηματική και την Ονοματική Φράση.

7.16.1. Παραγωγή ρηματικών τύπων σύμφωνα με το στόχο της άσκησης

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	27 48,2%	50 31,6%	77 36,0%
(25 - 50] %	17 30,4%	38 24,1%	55 25,7%
(50 - 75] %	8 14,3%	38 24,1%	46 21,5%
(75 - 100] %	4 7,1%	32 20,3%	36 16,8%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 16: Παραγωγή ρηματικών τύπων σύμφωνα με το στόχο της άσκησης

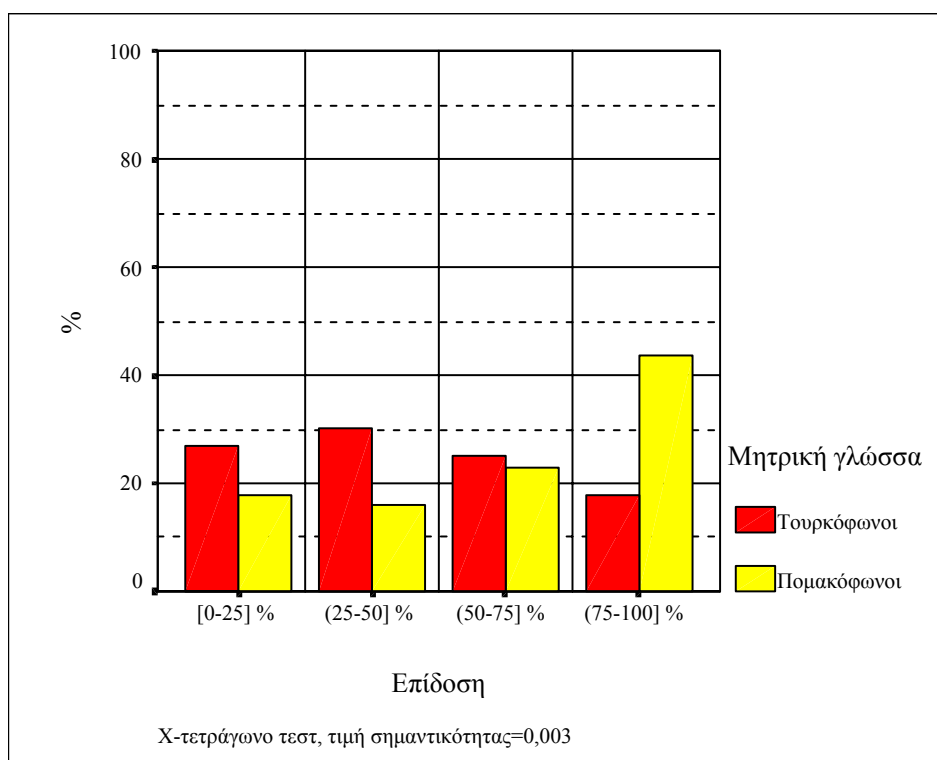
Διάγραμμα 16

Η παρούσα κατηγορία διερευνά την επιλογή και τη χρήση των ρηματικών τύπων σύμφωνα με την επικοινωνιακή περίσταση σε κάθε άσκηση παραγωγής. Οι μαθητές κατέγραψαν τους ρηματικούς τύπους που εκείνοι γνώριζαν χωρίς να τους υποδεικνύεται κανένα παράδειγμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 7,1% των τουρκόφωνων και το 20,3% των πομακόφωνων πλησίασε τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%), ενώ το 14,3% και το 24,1% αντίστοιχα σημείωσε επιτυχία που κυμαίνεται από 50% μέχρι 75%. Ένα σημαντικό ποσοστό κινείται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή. Συγκεκριμένα, το 78,6% των τουρκόφωνων και το 55,7% των πομακόφωνων επέλεξε κατάλληλους ρηματικούς τύπους σε ποσοστό 0% έως 50%, οδηγώντας το εν λόγω θέμα στην 6^η θέση ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει για την πρώτη ομάδα και στην 8^η για τη δεύτερη. Η χαμηλή επίδοση όλων των συμμετασχόντων σχετίζεται μόνο με τη μητρική γλώσσα των μαθητών (τ.σ. = 0,020) και δεν συναρτάται με τις άλλες μεταβλητές. Η σχέση επίδοσης και μητρικής γλώσσας δεν είναι στατιστικά το ίδιο σημαντική με προηγούμενες κατηγορίες, ωστόσο, αποτελεί μια ένδειξη της γενικά υψηλότερης επίδοσης της δεύτερης ομάδας στις ασκήσεις παραγωγής. Ας σημειωθεί ότι οι επικοινωνιακές περιστάσεις προϋπέθεταν τη χρήση απλών ρημάτων, κυρίως ενεργητικής φωνής. Κατά συνέπεια, τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν ότι αρκετοί μαθητές δεν παρήγαγαν κατάλληλους ρηματικούς τύπους (σημαντικά προβλήματα παρουσιάστηκαν στη χρονική αναφορά), αν και είχαν κατανοήσει το στόχο της άσκησης. Εξάλλου, ο έλεγχος των ασκήσεων καταδεικνύει τη σύγχυση των συμμετασχόντων σχετικά με την ακολουθία των χρόνων. Γενικά, παρατηρήθηκε ότι πολλοί μαθητές κατέγραψαν ρηματικούς τύπους ορθούς νοηματικά, αλλά «ασυνεπείς» ως προς τη χρονική αναφορά και την όψη τους.

7.16.2. Συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	15 26,8%	28 17,7%	43 20,1%
(25 - 50] %	17 30,4%	25 15,8%	42 19,6%
(50 - 75] %	14 25,0%	36 22,8%	50 23,4%
(75 - 100] %	10 17,9%	69 43,7%	79 36,9%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 17: Συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος

Διάγραμμα 17

Το επόμενο θέμα που διερευνάται στις ασκήσεις παραγωγής είναι η συμφωνία του Υποκειμένου με το Ρήμα. Η επίδοση των συμμετασχόντων είναι εμφανώς υψηλότερη από ό,τι στην προηγούμενη κατηγορία, εφόσον το 17,9% των τουρκόφωνων και το 43,7% των πομακόφωνων επέλεξε με επιτυχία τους τύπους σε ποσοστό 75% έως 100%. Εξάλλου, το 25% της πρώτης ομάδας και το 22,8% της δεύτερης βρίσκεται στη βάση της κλίμακας και πάνω από αυτή (50% - 75%). Συνολικά, το 57,2% των τουρκόφωνων και το 33,5% των πομακόφωνων σημείωσε τη χαμηλότερη επίδοση (0% - 50%), βάσει της οποίας το θέμα

κατατάσσεται στη 18^η θέση και για τις δύο ομάδες ως προς τη δυσκολία που εμφανίζει. Μια πιθανή ερμηνεία της υψηλής σχετικά επίδοσης είναι ότι στις ασκήσεις παραγωγής οι μαθητές επαναλαμβάνουν και καταγράφουν ρηματικούς τύπους γνωρίζοντας το υποκείμενο στο οποίο αυτοί παραπέμπουν. Αντίθετα, στις δομικές ασκήσεις στις οποίες υπάρχουν διαφορετικές κατηγορίες ρημάτων και απαιτούνται μετασχηματισμοί, παρουσιάστηκαν προβλήματα με τη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος (βλ. παράρτημα 1, στις 10, 18, 21, 53, 66), γιατί επέλεγον ακατάλληλο καταληκτικό μόρφημα αγνοώντας την κλιτική κατηγορία στην οποία ανήκει το ρήμα. Επίσης, δυσκολεύονται να εντοπίσουν ή να ανιχνεύσουν το υποκείμενο του ρήματος. Σε αυτό συμβάλλει σημαντικά το γεγονός ότι η σειρά των όρων στην ελληνική δεν είναι σταθερή, καθώς και το ότι ο δείκτης της πτώσης (ονομαστική) δεν λειτουργεί σε πολλές περιπτώσεις, όπως στα ουδέτερα, αφού οι τύποι στην ονομαστική και στην αιτιατική ταυτίζονται.

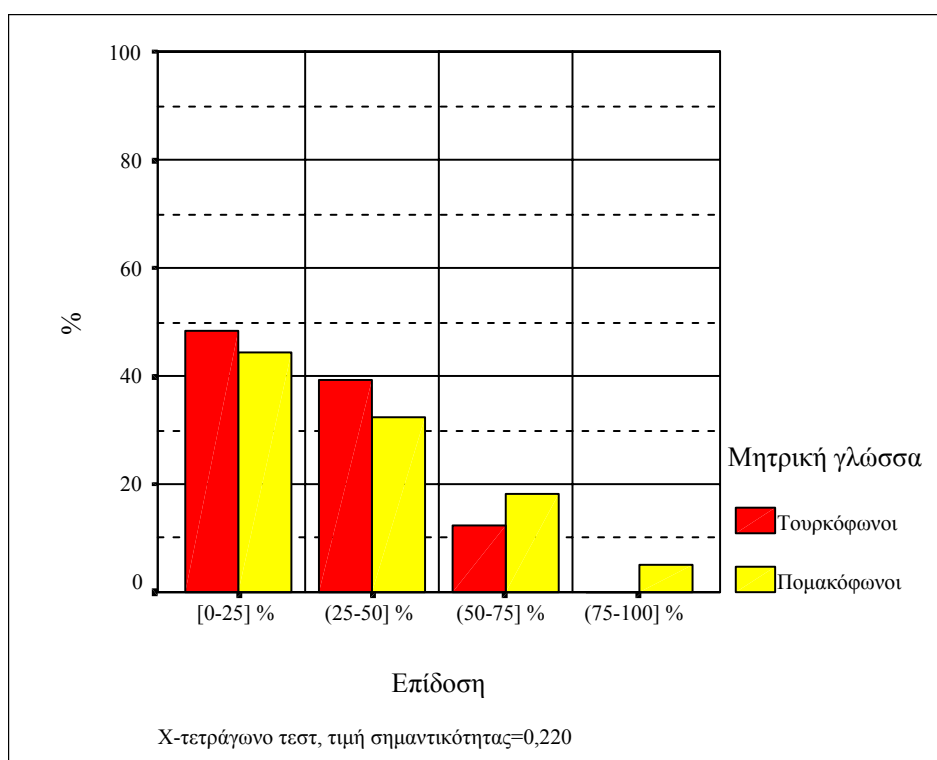
Η συσχέτιση με τις μεταβλητές έδειξε ότι η συμφωνία Υ - Ρ συναρτάται με τη μητρική γλώσσα των συμμετασχόντων (τ.σ. = 0,003), με το φύλο (τ.σ. = 0,038) και την τάξη (τ.σ. = 0,033), ενώ δε διαφοροποιείται ως προς την περιοχή του σχολείου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, διπλάσιο και πλέον ποσοστό πομακόφωνων μαθητών σε σύγκριση με το αντίστοιχο των τουρκόφωνων προσέγγισε τη μέγιστη επίδοση. Η συνάρτηση της υψηλότερης επίδοσης με τη μητρική γλώσσα των συμμετασχόντων συνδέεται με το ρηματικό σύστημα της πομακικής σύμφωνα με το οποίο υπάρχει διαφορετική κατάληξη για κάθε πρόσωπο ενικού και πληθυντικού. Σημαντικές διαφορές από την ελληνική εμφανίζει η τουρκική, καθώς η προσωπική κατάληξη προστίθεται στη χρονική κατάληξη και αυτή στη ρίζα του ρήματος, ενώ απουσιάζει η προσωπική κατάληξη στο γ' ενικό. Κατά συνέπεια, η υπεροχή των πομακόφωνων αποδίδεται μεταξύ άλλων στο ρηματικό σύστημα της μητρικής γλώσσας που διευκολύνει τη μάθηση του αντίστοιχου γραμματικού φαινομένου στη γλώσσα - στόχο. Σχετικά με τη δεύτερη μεταβλητή, η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι τα κορίτσια έναντι των αγοριών σημείωσαν μεγαλύτερη επιτυχία στη συμφωνία Υ - Ρ. Συγκεκριμένα, η επίδοση για το 39,8% των θηλέων έναντι του 34,9% των αρρένων κυμαίνεται από 75% έως 100% και το 29,5% έναντι του 19% αντίστοιχα κινείται στη βάση της κλίμακας και πάνω από αυτή (50% - 75%). Παράλληλα, εμφανής διαφοροποίηση παρατηρείται ως προς την τάξη. Η επίδοση των συμμετασχόντων προοδευτικά βελτιώνεται καθώς αλλάζουν εκπαιδευτική βαθμίδα. Ειδικότερα, τα ποσοστά μέγιστης επίδοσης για τις τρεις τάξεις του γυμνασίου είναι: 33,1% (Α' γυμνασίου), 43,5% (Β' Γυμνασίου) και 47,8% (Γ' Γυμνασίου), ενώ σημαντική είναι και η διαφορά της επίδοσης μεταξύ Α' και Β' Γυμνασίου στο τρίτο τεταρτημόριο (50% - 75%), η οποία είναι 20% και 34,8% αντίστοιχα. Η βελτιούμενη επίδοση δείχνει ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές κατακτούν σταδιακά τη συμφωνία του υποκειμένου με το ρήμα επιλέγοντας το κατάλληλο καταληκτικό μόρφημα.

Σε γενικές γραμμές, η επίδοση χαρακτηρίζεται μέτρια για τους τουρκόφωνους και σχετικά ικανοποιητική για τους πομακόφωνους, δεδομένου ότι η καταγραφή των τύπων από τους ίδιους τους συμμετάσχοντες σε κάθε άσκηση παραγωγής προϋποθέτει κατά κανόνα ότι τους γνωρίζουν. Παράλληλα, όμως, η μερική εφαρμογή των κανόνων από ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών δείχνει ότι η συμφωνία $Y - P$ δεν εφαρμόζεται συστηματικά και αρκετοί αλλόγλωσσοι μαθητές προβαίνουν σε τυχαία επιλογή των τύπων.

7.16.3. Συμφωνία στην Ονοματική Φράση

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	27 48,2%	70 44,3%	97 45,3%
(25 - 50] %	22 39,3%	51 32,3%	73 34,1%
(50 - 75] %	7 12,5%	29 18,4%	36 16,8%
(75 - 100] %		8 5,1%	8 3,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 18: Συμφωνία στην Ονοματική Φράση

Διάγραμμα 18

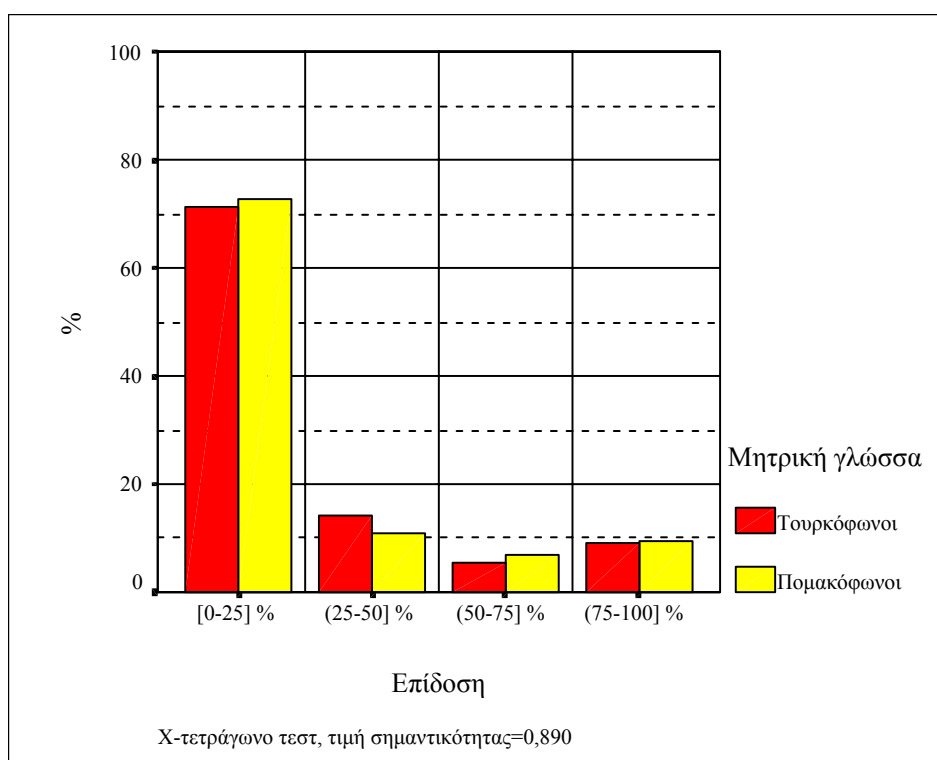
Η τρίτη κατηγορία εξετάζει τη συμφωνία επιθετικών και κατηγορηματικών προσδιορισμών με τα ονόματα, καθώς και τη συμφωνία κατηγορούμενου και υποκειμένου στις ασκήσεις παραγωγής. Συγκρινόμενη με τις προηγούμενες κατηγορίες, αυτή συγκεντρώνει τα χαμηλότερα ποσοστά επίδοσης. Αναλυτικά, μόλις το 5,1% των πομακόφωνων πλησίασε τη μέγιστη επίδοση (75% - 100%), ενώ σε αυτό το τεταρτημόριο απουσιάζει η ομάδα των τουρκόφωνων (βλ. Πίνακα 18). Εξάλλου, το 12,5% των τουρκόφωνων και το 18,4% των

πομακόφωνων επέλεξε επιτυχώς τους τύπους σε ποσοστό 50% - 75%. Η πλειονότητα των μαθητών βρίσκεται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή. Η επίδοση του 39,3% της πρώτης ομάδας και του 32,3% της δεύτερης κυμαίνεται από 25% μέχρι 50%, ενώ το 48,2% των τουρκόφωνων και το 44,3% των πομακόφωνων κινείται στα κατώτερα όρια σημειώνοντας επίδοση από 0% έως 25%. Συνολικά, το συγκεκριμένο θέμα ιεραρχείται δεύτερο ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει, θέση που είναι ενδεικτική των προβλημάτων που δημιουργεί στους περισσότερους αλλόγλωσσους μαθητές. Συσχετίζοντας την επίδοση με τις μεταβλητές παρατηρούμε ότι αυτή δε συναρτάται με τη μητρική γλώσσα και το φύλο των συμμετασχόντων καθώς και με την περιοχή του σχολείου. Ωστόσο, έχει οριακή σχέση με την τάξη (τ.σ. = 0,057), με τους μαθητές της Β΄ γυμνασίου να υπερτερούν συγκριτικά με αυτούς της Α΄ γυμνασίου στα ποσοστά μέγιστης επίδοσης 75% - 100% με 6,5% έναντι του 3,4% και στο ποσοστό επιτυχίας 50% - 75% με 26,1% και 14,5% αντίστοιχα. Η δυσκολία που συναντούν οι αλλόγλωσσοι μαθητές στο θέμα της συμφωνίας αποδίδεται κυρίως στο σύνθετο κλιτικό σύστημα της ελληνικής. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι συμμετάσχοντες είτε δεν κατέγραφαν κανένα επιθετικό και κατηγορηματικό προσδιορισμό ή κατηγορούμενο στις ασκήσεις παραγωγής, είτε επέλεγαν ακατάλληλο καταληκτικό μόρφημα σύμφωνα με το όνομα που αυτά προσδιόριζαν.

7.16.4. Τονισμός - στίξη

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	40 71,4%	115 72,8%	155 72,4%
(25 - 50] %	8 14,3%	17 10,8%	25 11,7%
(50 - 75] %	3 5,4%	11 7,0%	14 6,5%
(75 - 100] %	5 8,9%	15 9,5%	20 9,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 19: Τονισμός-στίξη

Διάγραμμα 19

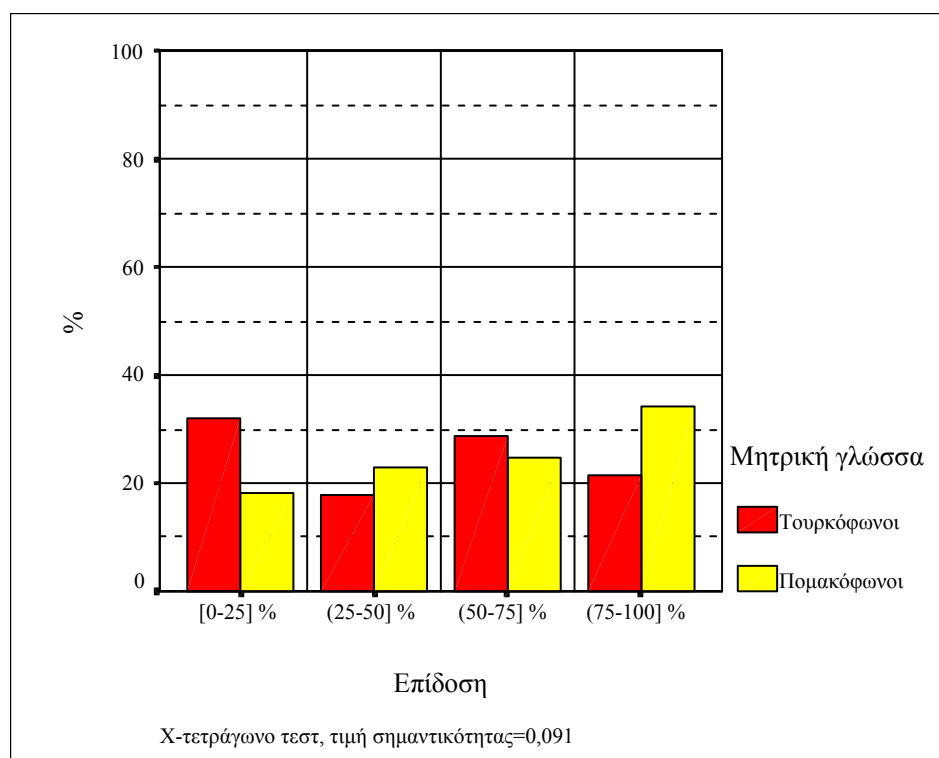
Η τέταρτη κατηγορία ελέγχει την ορθή επιλογή του τόνου καθώς και των σημείων στίξης στις ασκήσεις παραγωγής. Συμψηφίζοντας τη συνολική επίδοση στα δύο πρώτα τεταρτημόρια (0% - 50%) παρατηρούμε ότι το 85,7% των τουρκόφωνων και το 83,6% των πομακόφωνων βρίσκεται κάτω από τη βάση της κλίμακας, με αποτέλεσμα το θέμα να καταλαμβάνει την 2^η θέση για τους τουρκόφωνους και την 1^η για τους πομακόφωνους ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει. Μικρότερα ποσοστά εντοπίζονται στο τρίτο τεταρτημόριο (5,4% για την πρώτη

ομάδα και 7% για τη δεύτερη), ενώ μόνο το 8,9% των τουρκόφωνων και το 9,5% των πομακόφωνων επέλεξε επιτυχώς τους τόνους και τα σημεία στίξης σε ποσοστό που κυμαίνεται από 75% μέχρι 100% (βλ. Πίνακα 19). Η επίδοση δε διαφοροποιείται ως προς τη μητρική γλώσσα, την τάξη και την περιοχή του σχολείου. Στατιστικά σημαντική σχέση έχει η επίδοση με το φύλο των συμμετασχόντων (τ.σ. = 0,004). Αναλυτικότερα, το 13,6% των κοριτσιών έναντι του 6,3% των αγοριών πλησίασε τη μέγιστη επίδοση, ενώ ανάλογες διαφορές σημειώνονται και στα άλλα τεταρτημόρια. Στο τρίτο η επίδοση ανέρχεται σε 10,2% των θηλέων και 4% των αρρένων και στο δεύτερο σε 17% και 7,9% αντίστοιχα. Παρά τις προαναφερθείσες διαφορές, η επίδοση παραμένει εξαιρετικά χαμηλή και συνδέεται με το γεγονός της συχνής απουσίας τόνων και σημείων στίξης από το γραπτό λόγο των περισσότερων μαθητών. Γενικά, η διδασκαλία του συγκεκριμένου φαινομένου παραμελείται στην τάξη, παρότι ο ορθός τονισμός των λέξεων και η στίξη είναι σημαντικά στοιχεία για την κατανόηση ενός κειμένου, διότι, αφενός ο τόνος διαφοροποιεί σε ορισμένες περιπτώσεις τη σημασία των λέξεων και αφετέρου τα σημεία στίξης έχουν καίρια σημασία για τη συνοχή και την οργάνωση του γραπτού λόγου. Στην ελληνική η εφαρμογή του νόμου της «τρισυλλαβίας» δεν αρκεί για να λύσει τα προβλήματα που προκύπτουν από την τυχαία επιλογή της τονούμενης συλλαβής, αλλά και από τη μετακίνηση του τόνου σε πολλές περιπτώσεις.

7.16.5. Φωνολογικά λάθη

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	18 32,1%	29 18,4%	47 22,0%
(25 - 50] %	10 17,9%	36 22,8%	46 21,5%
(50 - 75] %	16 28,6%	39 24,7%	55 25,7%
(75 - 100] %	12 21,4%	54 34,2%	66 30,8%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Πίνακας 20: Φωνολογικά λάθη

Διάγραμμα 20

Η τελευταία κατηγορία διερευνά τα ποσοστά των φωνολογικών λαθών σε ρήματα και ουσιαστικά στις ασκήσεις παραγωγής. Τα ποσοστά μέγιστης επίδοσης ανέρχονται σε 21,4% για τους τουρκόφωνους και 34,2% για τους πομακόφωνους. Τα ποσοστά αυτά δείχνουν ότι απουσίαζαν τα φωνολογικά λάθη στους περισσότερους (75% - 100%) ρηματικούς και ονοματικούς τύπους που κατέγραψαν οι μαθητές. Εξάλλου, η επίδοση του 28,6% της πρώτης ομάδας και του 24,7% της δεύτερης ανήκει στο τρίτο τεταρτημόριο (50% - 75%) και οι

υπόλοιποι, 50% και 41,2% αντίστοιχα βρίσκονται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή. Το θέμα κατέχει τη 19^η θέση για τους τουρκόφωνους και τη 15^η για τους πομακόφωνους ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζει, αν και ο συσχετισμός του με τις δομικές ασκήσεις φωνητικής - φωνολογίας το είχε φέρει σε διαφορετική θέση για την πρώτη ομάδα (βλ. κεφ. 7.15.). Μια πιθανή ερμηνεία αυτού του γεγονότος είναι ότι οι μαθητές παρήγαγαν εκείνους του τύπους που γνωρίζουν, ενώ στις δομικές ασκήσεις οι μαθητές κατέγραφαν τα φωνήματα που άκουγαν, ενδεχομένως χωρίς να κατανοούν όλες τις λέξεις. Επίσης, η επίδοση δε σχετίζεται με την περιοχή του σχολείου, ενώ στις δομικές ασκήσεις παρατηρείται στατιστικά σημαντική σχέση των φωνολογικών λαθών με τη συγκεκριμένη μεταβλητή. Ας σημειωθεί ότι η επίδοση δε διαφοροποιείται ως προς τη μητρική γλώσσα και την τάξη, αλλά συναρτάται με το φύλο των συμμετασχόντων (τ.σ. = 0,018). Τα κορίτσια υπερέχουν με ποσοστό 38,6% έναντι του 25,4% των αγοριών στο τέταρτο τεταρτημόριο (75% - 100%), ενώ στο τρίτο τα ποσοστά είναι 30,7% και 22,2% αντίστοιχα. Εξετάζοντας συνολικά την επίδοση των συμμετασχόντων παρατηρούμε ότι η δυσκολία του θέματος κινείται σε συγκριτικά μέτρια επίπεδα. Ωστόσο, αν λάβουμε υπόψη και τις δομικές ασκήσεις φωνητικής - φωνολογίας, καθώς και το γεγονός ότι οι μαθητές επέλεξαν οικείες λέξεις στο γραπτό λόγο, τα ποσοστά μέγιστης επίδοσης δεν είναι ικανοποιητικά. Επιπλέον, τα φωνολογικά λάθη επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στις λέξεις με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη πολλές φορές η κατανόησή τους.

8. Ιεράρχηση των θεμάτων

Τα κύρια θέματα γραμματικής ιεραρχήθηκαν ως προς τη δυσκολία που παρουσιάζουν για τους μαθητές με βάση τα ποσοστά της χαμηλότερης επίδοσής τους σε αυτά (από 0% μέχρι 50%). Η κατάταξη που ακολουθεί ξεκινά από το «δυσκολότερο» κατά σειρά θέμα ανά ομάδα τουρκόφωνων και πομακόφωνων μαθητών:

Διαβάθμιση χαμηλότερης επίδοσης	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι
1.	Συμφωνία στην Ονοματική Φράση σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής	Τονισμός - στίξη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
2.	Τονισμός - στίξη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής	Συμφωνία στην Ονοματική Φράση σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
3.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα ενεργητικής φωνής	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Αόριστο ενεργητικής φωνής
4.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στη Δυνητική έγκλιση	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο Προστακτικής
5.	Χρήση προσωπικών αντωνυμιών	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα ενεργητικής φωνής
6.	Παραγωγή ρηματικών τύπων σύμφωνα με το στόχο της άσκησης	Συμφωνία προσδιορισμών με ονόματα
7.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο Προστακτικής	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα παθητικής φωνής
8.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής	Παραγωγή ρηματικών τύπων σύμφωνα με το στόχο της άσκησης
9.	Φωνητική - φωνολογία	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στη Δυνητική έγκλιση
10.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής

11.	Συμφωνία προσδιορισμών με ονόματα	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο Υποτακτικής
12.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα παθητικής φωνής	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής
13.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο Υποτακτικής	Μορφολογία / λειτουργία ουσιαστικών (γενική - αιτιατική)
14.	Σύνδεση προτάσεων	Χρήση προσωπικών αντωνυμιών
15.	Μορφολογία / λειτουργία ουσιαστικών (γενική - αιτιατική)	Φωνολογικά λάθη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
16.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο Υποτακτικής	Σύνδεση προτάσεων
17.	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Αόριστο ενεργητικής φωνής	Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο Υποτακτικής
18.	Συμφωνία Υ - Ρ σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής	Συμφωνία Υ - Ρ σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής
19.	Φωνολογικά λάθη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής	Φωνητική – φωνολογία
20.	Χρήση προθέσεων	Χρήση προθέσεων

Σύμφωνα με τον πίνακα, τα κοινά ως προς τη δυσκολία θέματα γραμματικής και για τις δύο ομάδες είναι: α) η συμφωνία Υποκειμένου - Ρήματος σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής και β) η χρήση των προθέσεων. Εκτός από τα προαναφερθέντα όμως αρκετά θέματα κατέχουν παραπλήσια θέση στον πίνακα ιεράρχησης. Συγκεκριμένα, α) η συμφωνία στην Ονοματική Φράση σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής (1^ο κατά σειρά δυσκολίας στους τουρκόφωνους και 2^ο στους πομακόφωνους, β) ο τονισμός - στίξη σε ασκήσεις γραπτής παραγωγής (2^ο κατά σειρά δυσκολίας στους τουρκόφωνους και 1^ο στους πομακόφωνους), γ) η μορφολογία / χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα ενεργητικής φωνής (3^ο και 5^ο αντίστοιχα), γ) παραγωγής ρηματικών τύπων σύμφωνα με το στόχο της άσκησης (6^ο και 8^ο αντίστοιχα), δ) Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής (8^ο και 10^ο αντίστοιχα), ε) Μορφολογία / χρήση ρημάτων στον ασυντέλεστο τύπο της Προστακτικής (13^ο και 12^ο

αντίστοιχα) και στ) η μορφολογία / λειτουργία ουσιαστικών (γενική - αιτιατική) (15^ο και 13^ο αντίστοιχα).

Συνοπτικά τα δυσκολότερα θέματα για τις δύο ομάδες αλλόγλωσσων μαθητών είναι:

- Η συμφωνία προσδιορισμών με ονόματα
- Ο τονισμός και η στίξη
- Η μορφολογία ρημάτων στο Μέλλοντα και στον Αόριστο
- Η μορφολογία ρημάτων στο συντελεσμένο τύπο της Προστακτικής

Σημειωτέον ότι σε κάθε θέμα γραμματικής εξετάστηκαν και αναλύθηκαν ορισμένες επιμέρους κατηγορίες ουσιαστικών ή ρημάτων που ανήκουν σε αυτά. Κατά συνέπεια τα συμπεράσματά μας προκύπτουν από τον έλεγχο των συγκεκριμένων κατηγοριών και δεν ελέγξαμε την επίδοση των συμμετασχόντων με επιπλέον ασκήσεις συμπληρωματικές των πρώτων.

Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δείχνουν ότι πρόκειται για μια ποσοτική έρευνα με πολλά στοιχεία ποιοτικής έρευνας, καθώς αξιολογήσαμε την επίδοση των μαθητών, παράλληλα όμως αναλύσαμε και τις επιμέρους επιλογές τους (βλ. Παράρτημα 1). Με αυτόν τον τρόπο, συγκεντρώσαμε σημαντικά στοιχεία για το επίπεδο ελληνομάθειας στο οποίο βρίσκονται οι συμμετάσχοντες, αλλά και για το είδος των λαθών και των δυσκολιών που συναντούν κατά την εκμάθηση της ελληνικής ως γλώσσας - στόχου. Βέβαια, η επίτευξη του παραπάνω στόχου στηρίχθηκε στο σχεδιασμό των επιλογών μετά την εφαρμογή των διαγνωστικών ασκήσεων. Αυτό μας επέτρεψε να γνωρίζουμε εν μέρει τους τύπους που είχαν παραγάγει οι μαθητές και να οργανώσουμε σε γενικές γραμμές τις επιλογές μας σύμφωνα με αυτούς. Παράλληλα όμως αντιμετωπίσαμε το πρόβλημα της άνισης κατανομής των παραδειγμάτων σε επιμέρους κατηγορίες, αφού σχεδιάσαμε το υλικό χωρίς να το προσαρμόσουμε στις απαιτήσεις ενός στατιστικά μετρήσιμου τεστ. Στόχος μας ήταν να αξιολογήσουμε και να αξιοποιήσουμε τα αποτελέσματα ενός γλωσσικού υλικού, όπως αυτό παρουσιάζεται και εφαρμόζεται συνήθως μέσα στη σχολική τάξη.

Αντιπαραβάλλοντας βασικά γραμματικά φαινόμενα της ελληνικής με αντίστοιχα (όπου αυτό ήταν δυνατό) της μητρικής γλώσσας των μαθητών (τουρκικής - πομακικής), διαπιστώσαμε ότι η μητρική γλώσσα επιδρά σημαντικά, μεταξύ άλλων παραγόντων στην επίδοση, αλλά και στο είδος των συνηθέστερων λαθών που παρατηρούνται στη γραπτή παραγωγή. Ο συσχετισμός των αποτελεσμάτων με αυτά από την ομάδα ελέγχου, μας βοήθησε αφενός να επισημάνουμε και να διορθώσουμε ορισμένες ασαφείς εκφωνήσεις και επιμέρους παραδείγματα στις διαγνωστικές ασκήσεις και αφετέρου να εξετάσουμε τις αποκλίσεις των ελληνόφωνων μαθητών σε σχέση με αυτές που σημειώθηκαν στην παραγωγή των αλλόγλωσσων. Οι αποκλίσεις των φυσικών ομιλητών της ελληνικής από τους ζητούμενους τύπους δείχνουν την τάση επιβολής ορισμένων τύπων έναντι άλλων ή της εναλλαγής δύο τύπων σε συγκεκριμένες περιστάσεις επικοινωνίας (για παράδειγμα, *συντελεσμένος ~ ασυντέλεστος τύπος της Προστακτικής στην έκφραση των εντολών*). Ωστόσο, δεν μπορούμε να έχουμε πλήρη εικόνα της επίδοσης των ελληνόφωνων, γιατί το δείγμα μας (38 άτομα) ήταν πολύ μικρότερο συγκριτικά με αυτό των αλλόγλωσσων, η εφαρμογή δε του υλικού στην ομάδα ελέγχου δεν ήταν ολοκληρωμένη και αφορούσε μόνο ένα μέρος των ασκήσεων.

Εξετάζοντας τη συνολική επίδοση των συμμετασχόντων σε όλες τις ασκήσεις α) δομικές και β) παραγωγής (βλ. Πίνακα 21 και Πίνακα 22) παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό όλων των αλλόγλωσσων μαθητών (τουρκόφωνων – πομακόφωνων) βρίσκεται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή. Η μέγιστη επίδοση των πομακόφωνων είναι υψηλότερη στις δομικές ασκήσεις από ό,τι στις ασκήσεις παραγωγής, ενώ οι τουρκόφωνοι έχουν εξίσου

χαμηλή επίδοση (1,8%) και στις δύο κατηγορίες. Συνολικά, μόνο οι πομακόφωνοι έχουν υψηλότερη επίδοση στις δομικές ασκήσεις, αφού το ποσοστό όσων βρίσκονται στη βάση και πάνω από αυτή ανέρχεται σε 46,8% στις δομικές και σε 27,9% στις ασκήσεις παραγωγής, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τους τουρκόφωνους είναι 19,7% και 17,9%. Σύμφωνα με τα ποσοστά χαμηλότερης επίδοσης το μεγαλύτερο ποσοστό των τουρκόφωνων τόσο στις δομικές όσο και στις ασκήσεις παραγωγής συγκεντρώνεται στη βάση και κάτω από αυτή (80,4% και 82,1% αντίστοιχα). Οι πομακόφωνοι εμφανίζουν αισθητά υψηλότερη επίδοση στις δομικές ασκήσεις, εφόσον το 53,2% βρίσκεται στη βάση και κάτω από αυτή, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στις ασκήσεις παραγωγής ανέρχεται σε 72,2%.

Η επίδοση όλων των μαθητών είναι σχετικά χαμηλή, αν λάβουμε υπόψη ότι τα θέματα γραμματικής που εξετάστηκαν θεωρούνται βασικά και περιλαμβάνονται στα γλωσσικά εγχειρίδια των τελευταίων τάξεων του δημοτικού. Η επίδοση των πομακόφωνων διαφοροποιείται σημαντικά ως προς τον τύπο της άσκησης, ενώ η επίδοση των τουρκόφωνων είναι σταθερά χαμηλή ανεξάρτητα από το είδος της άσκησης. Εξάλλου, αναμέναμε ότι οι ασκήσεις παραγωγής θα δυσκόλευαν περισσότερο τους αλλόγλωσσους μαθητές από ό,τι οι δομικές, η υπόθεση όμως αυτή επαληθεύτηκε μόνο από τη μία ομάδα των συμμετασχόντων (από τους πομακόφωνους).

Στις ασκήσεις φωνητικής - φωνολογίας (βλ. Πίνακα 23) παρατηρείται ότι οι πομακόφωνοι υπερέχουν συντριπτικά έναντι των τουρκόφωνων, εφόσον το 51,9% της πρώτης ομάδας σημείωσε μέγιστη επίδοση έναντι του 17,9% της δεύτερης. Το μεγαλύτερο ποσοστό των τουρκόφωνων βρίσκεται στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή. Η υψηλότερη επίδοση των πομακόφωνων δεν ήταν αναμενόμενη, καθώς τα φωνήματα που εξετάστηκαν δημιουργούν προβλήματα και στις δύο ομάδες των συμμετασχόντων (απουσιάζουν ή / και διαφέρουν στην τουρκική και στην πομακική). Βέβαια, το γεγονός ότι το υλικό των ασκήσεων φωνητικής - φωνολογίας οργανώθηκε κυρίως βάσει της αντιπαραβολικής ανάλυσης τουρκικής - ελληνικής, δημιουργεί ένα πλεονέκτημα υπέρ των πομακόφωνων, αφού στην περίπτωση των τουρκόφωνων απλά επιβεβαιώθηκαν συμπεράσματα προγενέστερων μελετών (εκτός από αυτό της φωνηεντικής αρμονίας).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του συνόλου των ασκήσεων (βλ. Πίνακα 24), μόνο ένα μικρό ποσοστό πομακόφωνων (15,2%) προσέγγισε τη μέγιστη επίδοση, ενώ οι τουρκόφωνοι βρίσκονται κυρίως στη βάση της κλίμακας και κάτω από αυτή. Ο τελικός πίνακας δείχνει τη σημαντική διαφορά της επίδοσης και αποκαλύπτει ότι αυτή έχει στατιστικά σημαντική σχέση με τη μητρική γλώσσα. Σχεδόν οι μισοί πομακόφωνοι μαθητές σημείωσαν επίδοση που κυμαίνεται από 0% μέχρι και 50% σε όλες τις ασκήσεις του υλικού, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των τουρκόφωνων είναι 82,1%. Η συντριπτική υπεροχή των πομακόφωνων μπορεί να αποδοθεί σε παρεμβολή της μητρικής γλώσσας, αλλά και σε άλλους παράγοντες που συνδέονται με τη στάση για τη γλώσσα - στόχο, τα κίνητρα μάθησης, τα ερεθίσματα του

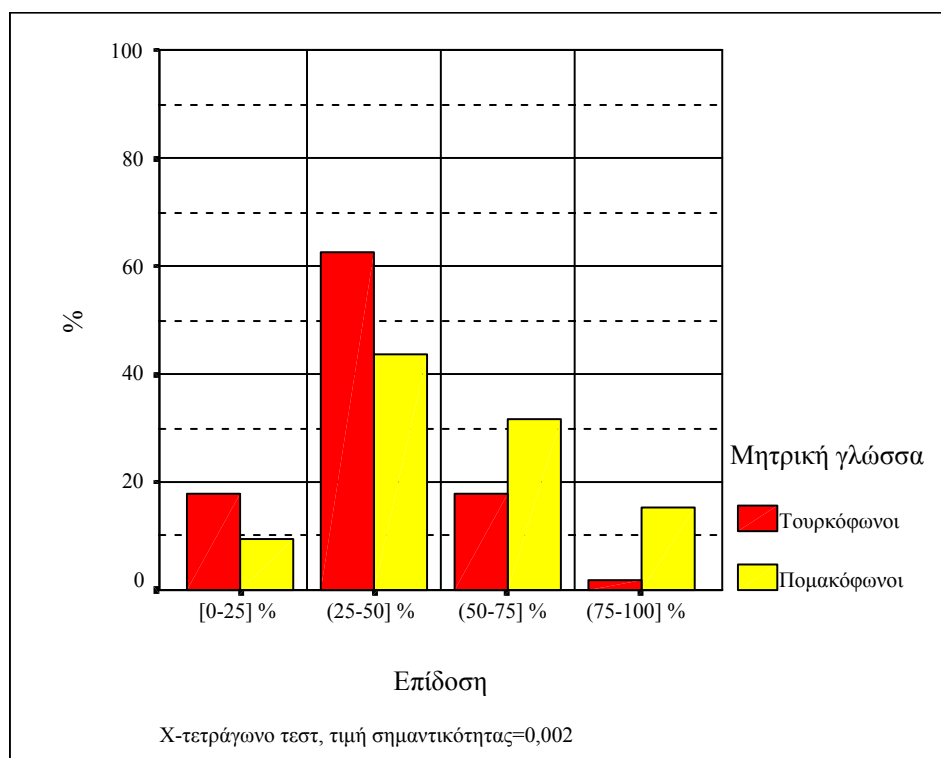
οικογενειακού περιβάλλοντος, τη χωροθεσία του σχολείου και τον τόπο κατοικίας των μαθητών. Βέβαια, τα αποτελέσματα προήλθαν από περιορισμένο δείγμα μαθητών (214 άτομα). Το δείγμα μας ήταν υποχρεωτικά αυτό το «αιχμάλωτο ακροατήριο» (δεν έγινε τυχαία δειγματοληψία), αφού στοχεύαμε στη διακρίβωση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών που παρακολουθούν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας στα γυμνάσια της Θράκης και όχι όλων των μουσουλμάνων μαθητών (άλλωστε, μόνο σε αυτούς ήταν δυνατό να εφαρμοστούν οι διαγνωστικές ασκήσεις).

Τα αποτελέσματα αποτελούν *τεκμηριωμένες ενδείξεις* των δυσκολιών που συναντούν οι αλλόγλωσσοι μαθητές σε βασικά θέματα γραμματικής, ενώ οι επιμέρους επιλογές των μαθητών μας δίνουν σημαντικά στοιχεία για συγκεκριμένα λάθη που ισχύουν ως επί το πλείστον και για τις δύο ομάδες των συμμετασχόντων.

1. Δομικές ασκήσεις

Πίνακας 21: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα στις δομικές ασκήσεις

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	10 17,9%	15 9,5%	25 11,7%
(25 - 50] %	35 62,5%	69 43,7%	104 48,6%
(50 - 75] %	10 17,9%	50 31,6%	60 28,0%
(75 - 100] %	1 1,8%	24 15,2%	25 11,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

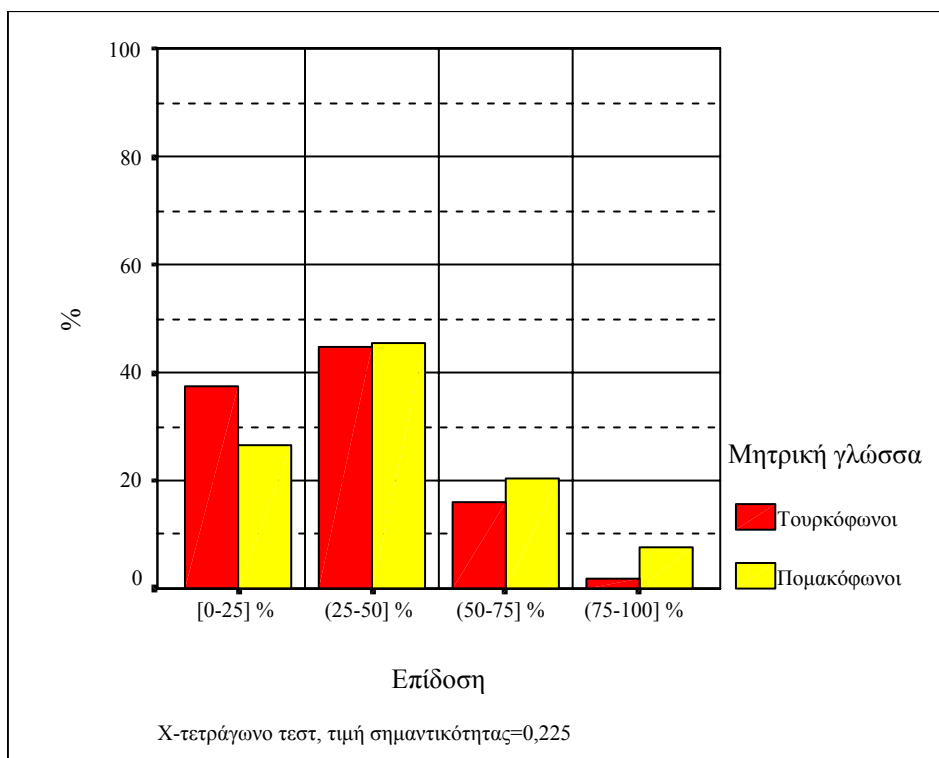

Διάγραμμα 21

2. Ασκήσεις παραγωγής

Πίνακας 22: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα στις ασκήσεις παραγωγής

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	21 37,5%	42 26,6%	63 29,4%
(25 - 50] %	25 44,6%	72 45,6%	97 45,3%
(50 - 75] %	9 16,1%	32 20,3%	41 19,2%
(75 - 100] %	1 1,8%	12 7,6%	13 6,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

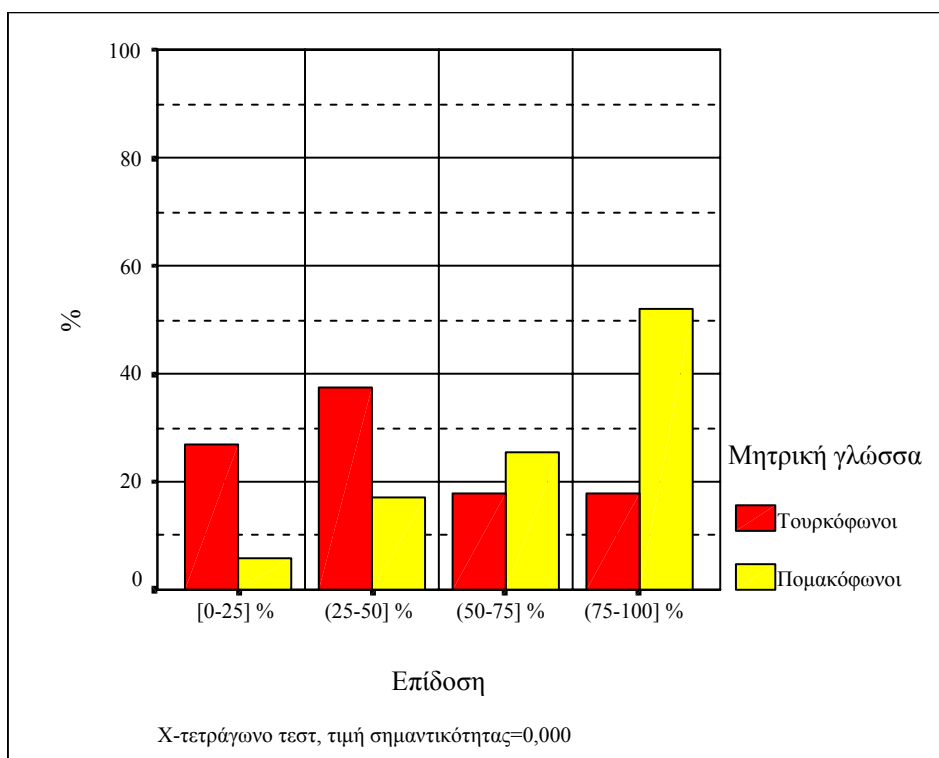

Διάγραμμα 22

3. Φωνολογικές ασκήσεις

Πίνακας 23: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα στις φωνολογικές ασκήσεις

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	15 26,8%	9 5,7%	24 11,2%
(25 - 50] %	21 37,5%	27 17,1%	48 22,4%
(50 - 75] %	10 17,9%	40 25,3%	50 23,4%
(75 - 100] %	10 17,9%	82 51,9%	92 43,0%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

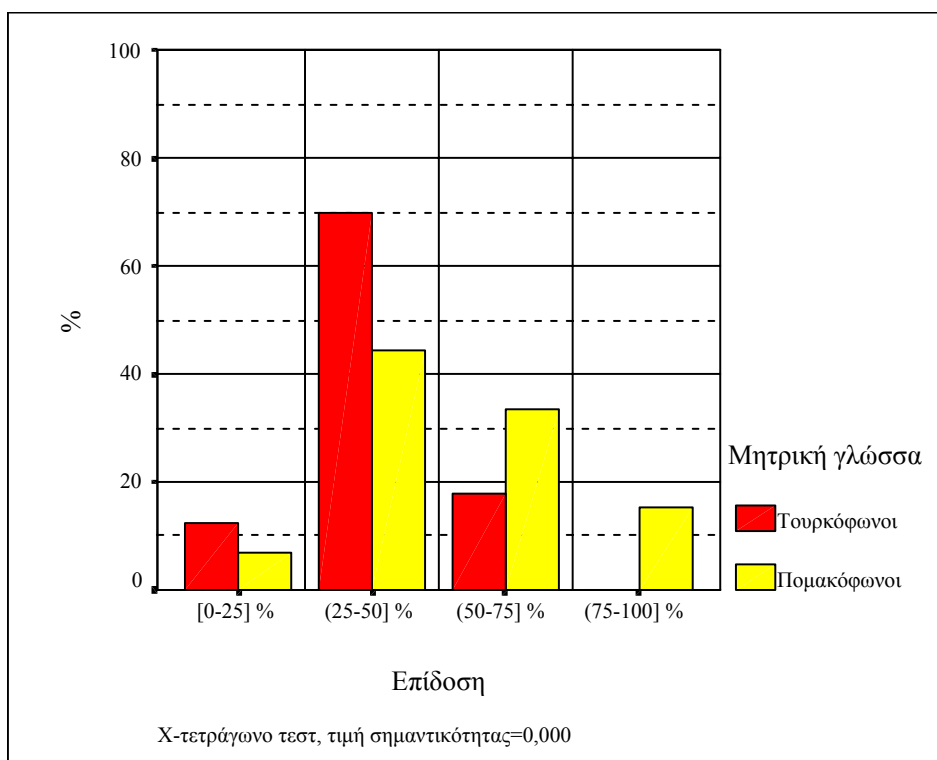

Διάγραμμα 23

4. Σύνολο ασκήσεων

Πίνακας 24: Συγκεντρωτικά αποτελέσματα βάσει όλων των ασκήσεων

Επίδοση	Μητρική γλώσσα		Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	
[0 - 25] %	7 12,5%	11 7,0%	18 8,4%
(25 - 50] %	39 69,6%	70 44,3%	109 50,9%
(50 - 75] %	10 17,9%	53 33,5%	63 29,4%
(75 - 100] %		24 15,2%	24 11,2%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	214 100,0%

Διάγραμμα 24

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α., Αποστόλου-Πανάρα, Α. κ.ά. (2000). *Η Νέα Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα, προβλήματα διδασκαλίας*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν.
- Dittmar, N. (1976). *Sociolinguistics: A Critical Survey of Theory and Application*, μτφρ. P. Sand κ.ά.. London: Arnold, 1976.
- Ευσταθιάδης, Σ., Αντωνοπούλου, Ν., Μανάβη, Δ., & Βογιατζίδου, Σ. (2001). *Πιστοποίηση επάρκειας της ελληνομάθειας*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.
- Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη, Ει. (2000). *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ζεγκίνης, Ε., & Χιδίρογλου, Π. (1995). *Τουρκική γραμματική*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Θεοχαρίδης, Π. (1996). *Γραμματική της Πομακικής Γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Αίγιερος.
- Κόκκας, Ν. (2004). *Μαθήματα Πομακικής Γλώσσας, τόμος Α΄*. Ξάνθη: Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης.
- Kornfilt, J. (1992). "Turkish". In W. Bright (επιμ.), *Oxford International Encyclopedia of Linguistics*, NY: Oxford Univ. Press, 187 - 196.
- Κυρανούδης, Π. (1996). Οι Πομάκοι και η γλώσσα τους. *Ελληνική Διαλεκτολογία* 5: 141-190.
- Μοσχονάς, Σ. Α. (2003). «Πριν από τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας». Στο Μ. Γεωργιαφέντη κ.ά. (επιμ.), *Σύγχρονες τάσεις στην ελληνική γλωσσολογία*, Αθήνα: Πατάκης, 87-107.
- Νεοελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο* (τεύχος Α΄, Β΄, Γ΄) και *Γλωσσικές ασκήσεις*. (2001). Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Παΐζη, Λ., & Καβουκόπουλος, Φ. (2001). *Η γλώσσα στο σχολείο. Κοινωνιογλωσσικές διαφορές και σχολική πρόοδος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση / 11*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων - *Εκπαιδευτικό υλικό και βιβλία για τη γλώσσα*. (2001). Α. Ιορδανίδου & Σ. Α. Μοσχονάς (επιμ.), Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Σακελλαρίου, Α. (2000). *Διδακτική της Ελληνικής ως δευτέρης/ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Γρηγόρης, 69-70.
- Σελλά, Ε. (1993). *Στοιχεία αντιπαραβολικής γραμματικής Ελληνικής - Τουρκικής. Η Ελληνική στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Τζεβελέκου, Μ., Καψάμπελη, Κ., & Κωνσταντάκης, Ν. (1998). *Μειονοτικά σχολεία της Θράκης: δυσκολίες του μαθητικού κοινού*. Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, Αθήνα.